

BANKA
SLOVENIJE
EVROSISTEM

PLAČILNI IN PORAVNALNI SISTEMI

Projekt SEPA v Sloveniji

Prvo poročilo o napredku

December 2009

BANKA SLOVENIJE

Oddelek Plačilni in poravnalni sistemi

Slovenska 35

1000 Ljubljana

Slovenija

tel.: +386 (1) 47 19 000

fax.: +386 (1) 25 15 516

E-mail: pps@bsi.si

<http://www.bsi.si/>

SWIFT: BSLJ SI 2X

Povzetek

Banka Slovenije kot del Evrosistema v vlogi katalizatorja oziroma pospeševalca sprememb pozorno spremlja napredek na področju vzpostavitve enotnega območja plačil v evrih (angl.: *Single Euro Payments Area – SEPA*), ob tem pa aktivnosti ponudnikov plačilnih storitev pri uvajanju rešitev SEPA v Sloveniji usmerja, podpira in usklajuje.

Projekt vzpostavitve SEPA v Sloveniji je v fazi, v kateri je potrebno v sodelovanju z vsemi deležniki zagotoviti čim hitrejšo uveljavitev oblikovanih rešitev ter tako skrajšati obdobje vzporedne uporabe in podpore uporabi starih nacionalnih ter novih plačilnih storitev in produktov SEPA. S tem poročilom Banka Slovenije ocenjuje stanje na projektu SEPA na področjih organizacije projekta, kreditnih plačil SEPA, direktnih obremenitev SEPA, SEPA za plačilne kartice, plačilnih sistemov, komunikacije na področju SEPA, elektronskega izdajanja in prejemanja računov ter vloge javnih oblasti v projektu SEPA, ob ugotovljenih možnostih izboljšav pa podaja priporočila glede ključnih nalog, katerih izvršitev bo omogočila lažje doseganje ciljev.

Nacionalni projekt SEPA v Sloveniji je organiziran pod okriljem Združenja bank Slovenije (ZBS), preko katerega je slovenski bančni sektor od leta 2004 udeležen v aktivnostih Evropskega sveta za plačila (angl.: *European Payments Council – EPC*). Organizacija projekta z delovnimi in podpornimi skupinami, v katerih delujejo strokovnjaki iz bančnega sektorja, sledi organizaciji EPC, osnovni projektni dokument pa predstavlja *Nacionalni program SEPA v Sloveniji*, prvič sprejet v februarju 2007. Projekt (z vmesnimi prekinitvami) od sredine

leta 2007 vodi zunanji profesionalni projektni vodja. Predstavniki Banke Slovenije v delovnih telesih projekta sodelujejo kot opazovalci, tako v vlogi katalizatorja kot tudi v vlogi banke države in drugih svojih strank.

Od 28. januarja 2008 ponudniki plačilnih storitev v Sloveniji omogočajo čezmejno plačevanje s kreditnimi plačili SEPA, plačila v skladu s to shemo znotraj države pa so ponudili šele s 4. marcem 2009, ko je bil vzpostavljen nov nacionalni plačilni sistem SEPA IKP, ki omogoča procesiranje kreditnih plačil SEPA in ohranja raven storitve, ki jo je pred tem za plačila v državi zagotavljal plačilni sistem Žiro kliring. V novembru 2009 je delež kreditnih plačil SEPA v skupnem številu kreditnih plačil, procesiranih znotraj formalnih medbančnih ureditev, dosegel 43,7 %. Za dokončanje migracije kreditnih plačil pa bosta posebej pomembni uveljavitev obrazca univerzalnega plačilnega naloga, skladnega s shemo kreditnih plačil SEPA, ki bo predvidoma do konca leta 2011 v celoti nadomestil obrazec posebne položnice, in migracija direktnih odobritev, predvsem množičnih plačil proračunskih uporabnikov, ki bo po načrtih zaključena do junija 2011.

Pripravam na migracijo iz nacionalne sheme direktnih obremenitev na direktne obremenitve SEPA ponudniki plačilnih storitev v Sloveniji več pozornosti namenjajo od druge polovice leta 2008. Analiza razlik med nacionalno shemo in shemama Core in B2B direktnih obremenitev SEPA sicer ni pokazala potrebe po uveljavitvi dodatnih opsijskih storitev na nacionalni ravni, oblikovan pa je bil predlog storitev z dodano vrednostjo, ki bodo

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

pomagale premostiti razlike in z dodatnimi koristmi za uporabnike spodbudile migracijo, ponudniki plačilnih storitev pa jih bodo ponudili po lastni presoji. Čeprav se bo z migracijo spremenil način predložitve pooblastil plačnikov prejemnikom plačil (plačnik bo namesto svojemu ponudniku plačilnih storitev, pooblastilo posredoval neposredno prejemniku plačila), pa je bila preverjena možnost ohranitve veljavnosti obstoječih pooblastil tudi za direktne obremenitve SEPA, njihov prenos prejemnikom plačil pa bo izveden po elektronski poti ali kot fizični prenos dokumentov. V skladu z načrti bodo slovenski ponudniki plačilnih storitev dosegljivost v shemi Core (predvidoma pa sočasno tudi v shemi B2B) zagotovili s 1. novembrom 2010, predlog prenovljenega *Nacionalnega programa SEPA v Sloveniji* pa predvideva, da bo kritična masa plačil v shemah direktnih obremenitev SEPA dosežena do konca leta 2012.

Na področju kartičnih plačil vse tri nacionalne kartične sheme, tj. Activa, Karanta in BA, že izpolnjujejo zahtevo *Kartičnega okvira SEPA* po ločitvi upravljanja kartične sheme od procesiranja transakcij v njej, Activa in BA pa sta na osnovi souporabe blagovnih znamk tudi povezani z mednarodnimi kartičnimi shemami. Na podlagi *Referenčnega okvira za skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA*, ki ga je prevedla in objavila Banka Slovenije, pa je samooceno pripravila in javno objavila le Activa. Prilagoditev plačilnih kartic in kartične infrastrukture standardu EMV (čip in PIN), ki mora biti zaključena do konca leta 2010, poteka uspešno pri plačilnih (predvsem debetnih) karticah, kjer je bil delež plačilnih kartic, skladnih s standardom EMV, konec septembra 2009 88,9 %, manj uspešno pa na področju bankomatov (83,6 %) in POS terminalov (78,2 %).

Na področju plačilnih sistemov je Banka Slovenije kot neposredni udeleženec plačilnega sistema STEP2 SCT 28. januarja 2008 zagotovila dosegljivost tistim slovenskim bankam in hranilnicam, ki so to želele. Znotraj bančnega sektorja pa uspešno poteka implementacija koncepta SEPA infrastrukture za mala plačila (SIMP), ki predvideva procesiranje kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA med udeleženci infrastrukture interno (znotraj sistema), zagotavljanje dosegljivosti drugih udeležencev plačilnih shem SEPA pa preko povezave z vseevropskim plačilnim sistemom STEP2. Bankart d.o.o. (Bankart), ki je prevzel financiranje, vzpostavitev in upravljanje SIMP, je plačilni sistem SEPA IKP (kreditna plačila SEPA med udeleženci infrastrukture) vzpostavil 4. marca 2009, do konca julija istega leta pa so v ta sistem migrirala vsa plačila, prej obdelana v sistemu Žiro kliring Banke Slovenije, ki je posledično prenehal delovati. Že pred tem je bila 9. februarja 2009 vzpostavljena povezava SIMP (preko Banke Slovenije kot agentske banke) do sistema STEP2 SCT. Do 1. novembra 2010 bo Bankart (ponovno preko Banke Slovenije) zagotovil dosegljivost še za direktne obremenitve SEPA, sistem za procesiranje teh plačil med udeleženci SIMP pa bo vzpostavljen predvidoma v letu 2011. Bankart se je tudi ocenil po *Referenčnem okviru za skladnost infrastruktur z zahtevami SEPA* in je bil v samooceni prepoznan kot skladen z njegovimi zahtevami.

Komunikacijske aktivnosti na ravni nacionalnega projekta SEPA zaradi težav pri organiziranju dela na tem področju ne potekajo v skladu s pričakovanji in potrebami. Oblikovana je bila osrednja spletna stran www.sepa.si, vendar ta ni dovolj izkoriščena, da bi predstavljala učinkovito komunikacijsko orodje. Prav tako je zastal dialog z nebančnimi

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

deležniki znotraj Nacionalnega foruma SEPA, zato komunikacija predstavlja zgolj enosmerno informiranje uporabnikov o odločitvah ponudnikov plačilnih storitev. Čeprav so decentralizirane komunikacijske aktivnosti posameznih ponudnikov plačilnih storitev večinoma primerne in bistveno boljše od osrednjih na ravni projekta, pa odsotnost skupne komunikacijske strategije in orodij otežuje zagotavljanje celovitih, enotnih in ažurnih informacij o SEPA ter onemogoča ustrezen dialog z nebančnimi deležniki, posebej z uporabniki plačilnih storitev, in tako ogroža verodostojnost samega projekta.

Področje elektronskega izdajanja in prejemanja računov je komplementarno plačilom. Zaradi nekompatibilnosti različnih rešitev se elektronsko izdajanje in prejemanje računov med malimi in srednje velikimi podjetji v Sloveniji še ni množično uveljavilo, uspešno pa se storitev uveljavlja v okviru projekta, katerega nosilec je veliko telekomunikacijsko podjetje in kjer so prejemniki računov fizične osebe. V okviru ZBS so bile opredeljene minimalne funkcionalnosti sistema za elektronsko izdajanje in prejemanje računov na medbančni ravni, in sicer z vidika standardov, varnosti in pravil. Nacionalna rešitev za množično

elektronsko izdajanje in prejemanje računov, znotraj katere bo izdajanje in prejemanje elektronskih računov potekalo preko Bankarta kot centralnega posrednika – procesorja, in ki bo vključevala povezavo z elektronskim bančništvom, bo na voljo predvidoma konec leta 2010.

Na področju plačil javnega sektorja je ključna institucija Uprava Republike Slovenije za javna plačila (UJP), ki znotraj enotnega zakladniškega sistema vodi podračune enotnega zakladniškega računa države oziroma občin in sprejema plačilna navodila proračunskih uporabnikov, na podlagi katerih Banki Slovenije izdaja naloge za plačilo v breme teh računov. UJP je v nacionalnem projektu SEPA aktivno udeležena od sredine leta 2007. Od 28. januarja 2008 v formatu kreditnih plačil SEPA izvaja vsa čezmejna kreditna plačila, od 4. marca 2009 naprej pa tudi kreditna plačila, ki so bila prej posredovana v sistem Žiro kliring. Konec marca 2009 je stopnja migracije javnih oblasti v Sloveniji na področju kreditnih plačil SEPA dosegla že 60,0 %, s čimer UJP že izpolnjuje svojo vlogo zgodnjega uporabnika plačilnih storitev in produktov SEPA. Direktne obremenitve SEPA bodo proračunskim uporabnikom predvidoma na voljo novembra 2010.

Banka Slovenije tudi v prihodnje – vsaj do zaključka migracije na plačilne storitve in produkte SEPA – načrtuje vsakoletno pripravo poročil o napredku. Pričujoče poročilo pa pri tem predstavlja

izhodiščno oceno stanja na projektu SEPA v Sloveniji, ki bo v prihodnje podlaga za izdelavo ocen napredka.

**BANKA
SLOVENIJE**
EVROSISTEM

KAZALO

1. UVOD	1
2. ORGANIZACIJA PROJEKTA SEPA	4
2.1 POMEN IN CILJI ORGANIZACIJE PROJEKTA SEPA	4
2.2 STANJE IN OCENA ORGANIZACIJE PROJEKTA SEPA	4
2.3 PRIPOROČILA GLEDE ORGANIZACIJE PROJEKTA SEPA	6
3. KREDITNA PLAČILA SEPA	8
3.1 OSNOVNE ZNAČILNOSTI KREDITNIH PLAČIL SEPA	8
3.2 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU MIGRACIJE NA KREDITNA PLAČILA SEPA	8
3.3 PRIPOROČILA NA PODROČJU MIGRACIJE NA KREDITNA PLAČILA SEPA	13
4. DIREKTNE OBREMENTIVE SEPA	15
4.1 OSNOVNE ZNAČILNOSTI DIREKTNIH OBREMENTEV SEPA	15
4.2 STATUS IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU UVEDBE IN MIGRACIJE NA DIREKTNE OBREMENTIVE SEPA	16
4.3 PRIPOROČILA NA PODROČJU UVEDBE IN MIGRACIJE NA DIREKTNE OBREMENTIVE SEPA	18
5. SEPA ZA PLAČILNE KARTICE	20
5.1 OSNOVNE ZNAČILNOSTI SEPA ZA PLAČILNE KARTICE	20
5.2 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU SEPA ZA PLAČILNE KARTICE	20
5.3 PRIPOROČILA NA PODROČJU SEPA ZA PLAČILNE KARTICE	24
6. PLAČILNI SISTEMI V SEPA	25
6.1 POMEN PLAČILNIH SISTEMOV V SEPA	25
6.2 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU PLAČILNIH SISTEMOV	25
6.3 PRIPOROČILA NA PODROČJU PLAČILNIH SISTEMOV	28
7. KOMUNIKACIJA NA PODROČJU SEPA	29
7.1 POMEN KOMUNIKACIJE NA PODROČJU SEPA	29
7.2 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI KOMUNIKACIJE NA PODROČJU SEPA	29
7.3 PRIPOROČILA GLEDE KOMUNIKACIJE NA PODROČJU SEPA	31
8. ELEKTRONSKO IZDAJANJE IN PREJEMANJE RAČUNOV	33
8.1 POMEN ELEKTRONSKEGA IZDAJANJA IN PREJEMANJA RAČUNOV	33
8.2 STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI NA PODROČJU ELEKTRONSKEGA IZDAJANJA IN PREJEMANJA RAČUNOV	34
8.3 PRIPOROČILA NA PODROČJU ELEKTRONSKEGA IZDAJANJA IN PREJEMANJA RAČUNOV	35
9. SEPA IN JAVNE OBLASTI	37

BANKA
SLOVENIJE

EVROSISTEM

9.1	VLOGA JAVNIH OBLASTI PRI URESNIČEVANJU CILJEV SEPA	37
9.2	STANJE IN OCENA AKTIVNOSTI JAVNIH OBLASTI NA PODROČJU SEPA	37
9.3	PRIPOROČILA GLEDE VLOGE JAVNIH OBLASTI NA PODROČJU SEPA	39
10.	<u>ZAKLJUČEK</u>	40

1. UVOD

S političnega in regulatornega vidika je osnovni cilj oblikovanja enotnega območja plačil v evrih (angl.: *Single Euro Payments Area – SEPA*) z integracijo trgov plačil podpreti delovanje notranjega trga Evropske unije. Je tudi nujni korak za dokončanje uvedbe evra kot skupne valute (trenutno) šestnajstih držav, ob tem pa je po pomenu, velikosti in zapletenosti vzpostavitev SEPA primerljiva s prehodom na evro in uvedbo evrskih kovancev in bankovcev. Za razliko od projekta uvedbe evrske gotovine, ki so ga vodile centralne banke, je SEPA projekt bančnega sektorja.

Z odpravo pravnih, tehničnih in poslovnih ovir, ki so ločevale (in deloma še ločujejo) nacionalne trge plačil, ter uveljavitvijo harmoniziranih plačilnih storitev in produktov, ki jih bodo lahko ponudili vsi ponudniki plačilnih storitev, se bo med njimi povečala konkurenca. Ta bo koristila uporabnikom plačilnih storitev, ponudnikom pa bodo skupni standardi omogočili pridobivanje novih strank in doseganje ekonomij obsega. Ob tem SEPA s harmonizacijo plačilnih instrumentov predstavlja odskočno desko za storitve vseevropskega elektronskega izdajanja in prejemanja računov ter rešitve spletnega in mobilnega plačevanja.

Končni cilj SEPA je zagotoviti možnost plačevanja z enega samega bančnega računa in z uporabo enega samega niza plačilnih instrumentov, pod enakimi osnovnimi pogoji, z enakimi pravicami in obveznostmi, za vsa negotovinska plačila v evrih znotraj SEPA, pri čemer bo izginilo ločevanje med plačili v državi in čezmejnimi plačili ter bodo vsa obravnavana kot domača plačila. Prioritetno sicer SEPA predstavlja evroobmočje, kjer so tudi plačila znotraj državnih meja izvedena v evrih, geografsko

pa pomeni območje Evropske unije (EU–27) in še petih drugih držav (Islandija, Liechtenstein, Monako, Norveška in Švica).

Na področju pravnih ovir je Evropska komisija spoznala, da bo enoten trg plačil mogoč le znotraj skupnega pravnega okvira. S ciljem harmonizacije pravnih ureditev za plačila znotraj Evropske unije je pripravila *Direktivo 2007/64/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2007 o plačilnih storitvah na notranjem trgu*, ki je v slovenski pravni red prenesena z *Zakonom o plačilnih storitvah in sistemih (ZPlaSS; Ur.l. RS, št. 58/2009)*. Vendar pa je direktiva le nujni, ne pa tudi zadostni pogoj za SEPA, saj odpravlja pravne ovire, sama po sebi pa ne zagotavlja uspeha.

S ciljem odpraviti tehnične in poslovne ovire za oblikovanje enotnega območja plačil, kar zahteva usklajeno delovanje ponudnikov plačilnih storitev, pa so banke leta 2002 ustanovile Evropski svet za plačila (angl.: *European Payments Council – EPC*). Ta kot samoregulativni organ evropskega bančnega sektorja na področju plačilnih storitev projekt SEPA vodi, usklajuje in podpira. Skladno z vizijo EPC SEPA pokriva tri osnovne plačilne storitve, in sicer kreditna plačila SEPA (angl.: *SEPA Credit Transfers – SCT*), direktne obremenitve SEPA (angl.: *SEPA Direct Debit – SDD*) ter kartična plačila SEPA.

Po fazi oblikovanja rešitev in priprav na njihovo uveljavitev (od začetka leta 2004 do sredine leta 2006) ter fazi implementacije novih rešitev (od sredine leta 2006 naprej) je projekt SEPA z začetkom leta 2008 v pretežnem delu prešel v zadnjo fazo, t. i. fazo prehoda (migracije) na nove

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

rešitve. Ta pomeni proces, v katerem bodo obstoječe nacionalne plačilne sheme postopno nadomeščene s standardiziranimi vseevropskimi.

Z uveljavitvijo enotnega pravilnika za izvajanje kreditnih plačil SEPA 28. januarja 2008 so se za ponudnike in uporabnike plačilnih storitev ostvarile prve koristi SEPA. Podobno sta bila pripravljena pravilnika za direktne obremenitve SEPA, ki sta bila uveljavljena z 2. novembrom 2009, ko so prvi ponudniki plačilnih storitev na enotnem območju plačil ponudili direktne obremenitve SEPA. Na področju kartičnih plačil je bila oblikovana splošnejša vizija in opredeljeni so bili skupni standardi kartičnega poslovanja, ki bodo omogočili popolno povezljivost kartičnih shem in olajšali prizadevanja za vzpostavitev ene ali več (novih) vseevropskih kartičnih shem.

V nadaljevanju migracije bo ključno čim prej zagotoviti kritično maso novih plačilnih storitev in produktov, s čimer bo omogočeno prenehanje uporabe starih, proces migracije pa bo postal nepovraten. Ekonomski učinki SEPA so namreč zaradi potrebe po vzporedni podpori starim in novim rešitvam v času migracije tesno povezani s hitrostjo uveljavitve novih rešitev.

Evrosistem v vlogi pospeševalca sprememb (katalizatorja) na podlagi svoje statutarne odgovornosti za spodbujanje tekočega delovanja plačilnih sistemov potek projekta natančno spremlja. Doslej je objavil že šest poročil o napredku SEPA, v katerih je ocenjeval raven pripravljenosti trga in dajal usmeritve.

Banka Slovenije, kot del Evrosistema, usmerja, usklajuje in podpira aktivnosti bank in hranilnic (ponudniki plačilnih storitev, tudi banke) pri

uvajanju rešitev SEPA v Sloveniji. **Ocenjujemo**, da je projekt vzpostavitve SEPA v Sloveniji v fazi, v kateri je potrebno v sodelovanju z vsemi deležniki zagotoviti čim hitrejšo uveljavitev oblikovanih rešitev ter tako skrajšati obdobje vzporedne uporabe in podpore uporabi starih nacionalnih ter novih plačilnih storitev in produktov SEPA.

Pričujoče poročilo je namenjeno vsem deležnikom projekta SEPA v Sloveniji. V prvi vrsti sicer ponudnikom plačilnih storitev, ki projekt vodijo. Namenjeno pa je tudi drugim deležnikom, predvsem uporabnikom plačilnih storitev, njihovim interesnim združenjem, Ministrstvu za finance in organom v njegovi sestavi ter upravljavcem plačilne infrastrukture, da se seznanijo s stanjem ter v projektu poiščejo svojo vlogo.

Ker gre za prvo tovrstno poročilo Banke Slovenije, je žarišče usmerjeno na oceno stanja – pri čemer **ugotavljamo**, da je bilo na področju uveljavitve rešitev SEPA v Sloveniji narejenega že precej – in priporočila glede identificiranih ključnih nalog, katerih izvršitev bo omogočila lažje doseganje ciljev projekta SEPA v Sloveniji. Ob tem poročilo z oceno stanja predstavlja izhodišče, ki bo v prihodnje omogočalo vrednotenje napredka.

Uvodu sledi osem poglavij, ki obravnavajo organizacijo projekta SEPA, kreditna plačila SEPA, direktne obremenitve SEPA, SEPA za plačilne kartice, plačilne sisteme, komunikacijo na področju SEPA in vlogo javnih oblasti v projektu. Ker pobude za razvoj in uveljavitev novih načinov poslovanja preko sodobnih bančnih poti spodbujajo uporabo plačilnih shem SEPA in olajšujejo njihovo uspešno uveljavitev, pa je posebej obravnavano tudi elektronsko izdajanje in prejemanje računov. Vsako poglavje je sestavljeno iz treh delov. Prvi del

BANKA
SLOVENIJE
EVROSISTEM

predstavi pomen obravnavane vsebine, drugi del stanje in oceno stanja, tretji del pa predstavljajo priporočila Banke Slovenije za izboljšanje stanja in

odpravo morebitnih ugotovljenih pomanjkljivosti. Poročilo se konča z zaključkom.

2. ORGANIZACIJA PROJEKTA SEPA

2.1 Pomen in cilji organizacije projekta SEPA

Uspeh projekta SEPA je v veliki meri odvisen od njegovega ustreznega upravljanja in vodenja. To zahteva aktivno vlogo različnih deležnikov na evropski in nacionalni ravni, njihovo sodelovanje in usklajevanje interesov. Ob tem je pomembna jasnost ciljev projekta, učinkovitost in preglednost organizacije ter odgovornost vseh, ki v njej delujejo.

Za razliko od uvedbe evra, ki je bila projekt, voden s strani centralnih bank, je SEPA projekt trga – v Sloveniji slovenskega bančnega sektorja. Ker gre za

projekt harmonizacije, ki zahteva usklajeno delovanje, mora biti voden centralno, z ustrežno projektno organizacijo, ponudniki plačilnih storitev pa morajo na lokalni ravni (pri sebi) zagotavljati izvedbo dogovorjenega ter znotraj tega samostojno oblikovati konkurenčne storitve in produkte. V nasprotnem primeru bodo morali ponudniki plačilnih storitev v prilagoditev SEPA individualno vložiti več navora, zaradi neusklajenosti aktivnosti na ravni sektorja pa to lahko pomeni harmonizacijo na najnižjem skupnem imenovalcu ter počasnejši proces migracije.

2.2 Stanje in ocena organizacije projekta SEPA

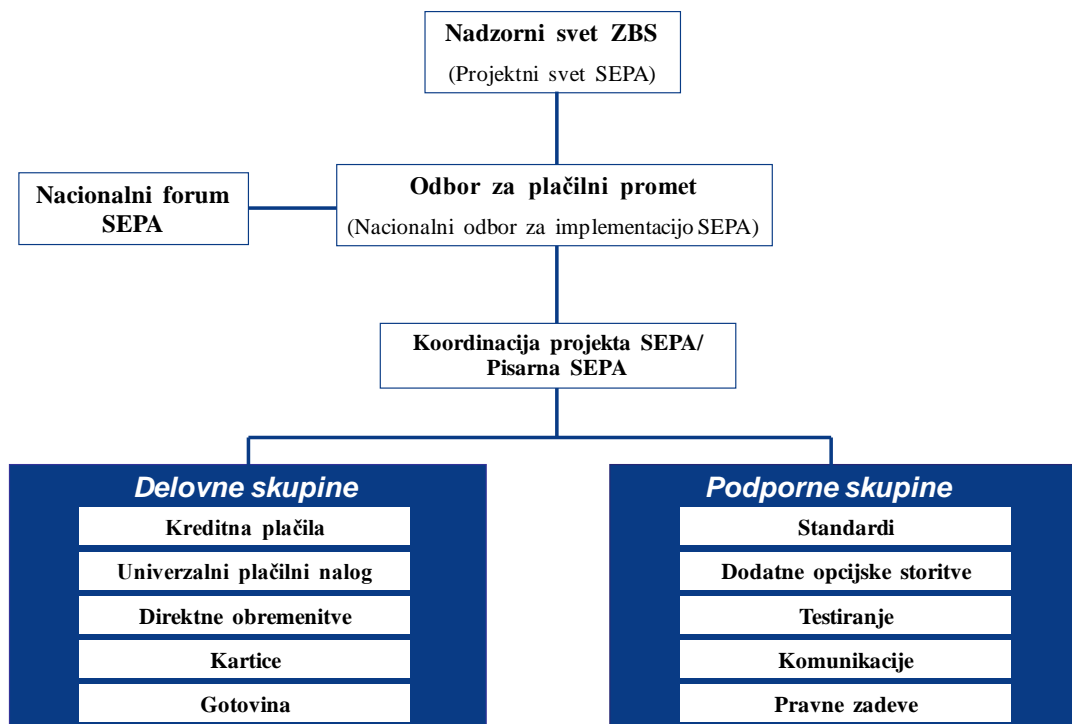
Slovenski bančni sektor je v aktivnostih delovnih telesih EPC udeležen preko članstva Združenja bank Slovenije (ZBS) od leta 2004. Člani organov odločanja, delovnih in podpornih skupin EPC iz Slovenije so praviloma delavci bank, ki v tej vlogi predstavljajo celoten slovenski bančni sektor.

Spomladi 2006 se je pod okriljem ZBS začela oblikovati organizacija projekta SEPA v Sloveniji. V februarju 2007 je bil pripravljen *Nacionalni program SEPA v Sloveniji*, ki je bil ažuriran in s strani nadzornega sveta ZBS ponovno potrjen v februarju 2008, trenutno pa poteka njegova ponovna prenova. Osnovni namen dokumenta je zahteve SEPA prevesti v načrt uveljavitve rešitev SEPA pri ponudnikih plačilnih storitev, v plačilnih infrastrukturah in pri uporabnikih plačilnih storitev v Sloveniji. S sprejetjem dokumenta so se članice ZBS tudi zavezale, da bodo projekt SEPA kadrovsko, finančno in moralno podprle. Ob tem jih je večina projekt SEPA vzpostavila tudi interno.

V skladu z *Nacionalnim programom SEPA v Sloveniji* nosi ZBS odgovornost za vzpostavitev in vodenje projekta SEPA v Sloveniji, organizacijo dela in zagotavljanje podpore delovnim telesom znotraj projekta, koordinacijo in obveščanje bančnega sektorja na nacionalni ravni, pripravo skupnega načrta migracije iz nacionalnih plačilnih shem v plačilne sheme SEPA, opredelitev dodatnih opcijskih storitev in storitev z dodano vrednostjo na nacionalni ravni, spremljanje izvajanja aktivnosti v posamezni banki ali hranilnici, konstruktivno sodelovanje z vsemi deležniki v projektu, sodelovanje z EPC in Evropsko komisijo, poročanje EPC v skladu z njegovimi zahtevami ter pripravo nacionalnega komunikacijskega načrta, vključno z izobraževanjem o plačilnih storitvah in produktih SEPA.

Nacionalni program SEPA določa tudi organizacijo projekta SEPA v Sloveniji, ki je predstavljena v Sliki 1.

Slika 1: Organizacija projekta SEPA v Sloveniji v letu 2009

Vir: ZBS.

Z oblikovanjem delovnih in podpornih skupin za posamezna vsebinska področja po zgledu organizacijske strukture EPC je bila na nacionalni ravni vzpostavljena formalna organizacija, ki omogoča uresničevanje zahtev SEPA. Skupine sestavljajo strokovnjaki iz bank, praviloma pa jih vodijo predstavniki slovenskega bančnega sektorja v delovnih telesih EPC. **Ugotavljamo**, da je projektna organizacija z velikim angažiranjem bank zagotovila skoncentriranost znanja, kar omogoča oblikovanje in sprejemanje kakovostnih rešitev za uveljavitev SEPA v Sloveniji, ob tem pa je bankam omogočena tudi boljša informiranost in poistovetenje s projektom. Pisarna SEPA, ki deluje znotraj ZBS, pa z zagotavljanjem logistične podpore delu delovnih in podpornih skupin skrbi za urejenost dela na projektu v Sloveniji in odnosa z EPC.

Predstavniki Banke Slovenije v delovnih in podpornih skupinah projekta sodelujejo v dveh vlogah. V vlogi katalizatorja delujejo kot opazovalci ter s sodelovanjem na sestankih in z oblikovanjem pisnih stališč spremljajo in usmerjajo aktivnosti v skladu s politiko Evrosistema. V drugi vlogi pa (drugi predstavniki) zastopajo tudi interese Banke Slovenije kot ponudnika plačilnih storitev države in drugih svojih strank.

S ciljem zagotoviti racionalnost organizacije je obstoječi Odbor za plačilni promet pri ZBS prevzel vlogo Nacionalnega odbora za implementacijo SEPA, Nadzorni svet ZBS pa deluje tudi kot Projektni svet SEPA.

Z vidika načrtovanja, koordiniranja in spremljanja izvajanja aktivnosti na projektu pa **ocenjujemo**, da je za centraliziran projekt bančnega sektorja, v

katerem vsi vsebinsko podporo preko udeležbe svojih delavcev v delovnih telesih zagotavljajo banke, nujno ustrezno profesionalno vodenje. Banka Slovenije je na nujnost projektnega vodenja v fazi implementacije in migracije ZBS opozorila že v letu 2006. Tudi na podlagi teh stališč in opozoril je bilo v prvi polovici leta 2007 vzpostavljeno profesionalno projektno vodenje, ki je projektu zagotovilo ustrezno dinamiko ter nadzorovanost procesov. Čeprav je bilo predvideno, da bo zunanji profesionalni projektni vodja projekt vodil do konca leta 2008, je zaradi omejenega proračuna projekta SEPA svojo vlogo aktivno izvajal le do marca 2008. Po tem je bilo profesionalno vodenje prekinjeno, sodelovanje z zunanjim izvajalcem pa do konca leta 2008 omejeno na občasno svetovanje. Novi zunanji izvajalec je profesionalno vodenje projekta prevzel v marcu 2009. Ob tem je bil projekt SEPA v letu 2009 omejen na migracijo kreditnih plačil in zagotovitev pripravljenosti bank in hranilnic za vstop v shemo direktnih obremenitev SEPA.

Ocenjujemo, da je nadaljevanje projekta SEPA s profesionalnim projektnim vodenjem nujno tudi v

2.3 Priporočila glede organizacije projekta SEPA

Vzpostavitev SEPA v Sloveniji z uveljavitvijo novih plačilnih storitev in produktov prehaja v kritično fazo množične migracije tudi v odnosu uporabnik – ponudnik plačilnih storitev in bo trajala še več let, kasneje pa bo SEPA predmet stalnega razvoja.

Glede na intenzivnost razvoja aktivnosti in že sprejete odločitve glede uvajanja rešitev SEPA v Sloveniji, najprej z namenom zagotavljanja transparentnosti projekta **priporočamo**

prihodnje, do zaključka migracije oziroma do dosežene kritične mase plačil v obeh osnovnih plačilnih shemah SEPA. Zato **ocenjujemo**, da bi bila s prekinitvijo oziroma preveliko okrnitvijo projekta pod okriljem ZBS storjena velika škoda, saj so v projektni pisarni ter delovnih in podpornih skupinah skoncentrirana potrebna znanja, delo teh delovnih teles pa je potrebno ustrezno načrtovati, koordinirati in spremljati. Posebej bi okrnitev projekta občutile manjše banke in hranilnice, ki znotraj svojih okolij nimajo organiziranih obsežnih projektov, temveč predvsem izvršujejo dogovorjeno na ravni ZBS.

Na splošno **ocenjujemo**, da je projekt SEPA na ravni ZBS v izhodišču ustrezno organiziran, za nadaljnje izvajanje aktivnosti, ki morajo zajemati vsa področja SEPA (tudi področje gotovine, predvsem pa kartičnega poslovanja in sodobnih načinov plačevanja), pa je potrebno zagotavljati ustrezne finančne in kadrovske vire.

Vključenost ostalih (nebančnih) deležnikov v organizacijo projekta SEPA obravnavamo v poglavju 7 (Komunikacija na področju SEPA).

vzpostavitev mehanizmov, ki bodo zagotavljali redno in dovolj pogosto ažuriranje *Nacionalnega programa SEPA v Sloveniji* kot osnovnega in ključnega programskega dokumenta projekta SEPA.

Na področju izvajanja projektnih aktivnosti posebej **priporočamo**, da banke in hranilnice v skladu z zavezo iz *Nacionalnega programa SEPA v Sloveniji* projekt še naprej v potrebnem obsegu kadrovske in finančno podpirajo, s čimer bo omogočena in

BANKA
SLOVENIJE
EVROSISTEM

zagotovljena njegova kontinuiteta, vključno z aktivnim sodelovanjem v delovnih telesih EPC. Poseben pomen pripisujemo tudi delu strokovnjakov v delovnih in podpornih skupinah projekta. Zato je pomembno, da banke in hranilnice v delovna telesa imenujejo kompetentne strokovnjake in jim ob rednem delu omogočijo ustrezen obseg časa nameniti sodelovanju v projektu na ravni ZBS.

ZBS, ki je odgovorno za vzpostavitev in vodenje projekta, **priporočamo**, da v projekt vključi vsa področja SEPA (tudi področje plačilnih kartic, sodobnih načinov plačevanja in gotovine) ter zagotovi nadaljevanje profesionalnega projektnega vodenja in natančno opredeli njegove cilje. Cilji profesionalnega projektnega vodenja morajo biti

osredotočeni na vodenje (koordiniranje) projekta, manj pa na strokovne naloge. Zato tudi **priporočamo** preučitev možnosti, da bi se znotraj ZBS srednjeročno oblikovala ustrezna stalna strokovna podpora vsebinam plačilnih storitev in sistemov, ki ne bi bila zgolj logistične narave. To je pomembno predvsem za obdobje po zaključku projekta, ko bo SEPA postala redna vsebina dela ponudnikov plačilnih storitev in ZBS, bo pa še naprej predmet neprekinjenega razvoja. V pogojih manjšega obsega novosti bi bilo mogoče zagotoviti, da bi odločitvena telesa obravnavala predloge, ki bi jih pripravljale strokovne službe ZBS. To bi omogočilo manj ekstenzivno udeležbo delavcev bank v delovnih skupinah, kar je za čas po zaključku projekta tudi njihovo pričakovanje.

3. KREDITNA PLAČILA SEPA

3.1 Osnovne značilnosti kreditnih plačil SEPA

Kreditno plačilo je plačilna storitev, pri kateri plačnik odredi izvršitev plačilne transakcije svojemu ponudniku plačilnih storitev, s ciljem prenesti sredstva prejemniku.

Kreditna plačila SEPA se izvajajo v skladu s *Pravilnikom sheme kreditnih plačil SEPA* verzije 3.3, ki skupaj s povezanimi dokumenti predstavlja niz skupnih pravil, postopkov in tehničnih standardov, na podlagi katerih udeleženci sheme pošiljajo in prejemajo ter procesirajo kreditna plačila SEPA. Ključna podatka za izvršitev kreditnega plačila SEPA sta mednarodna številka bančnega računa (IBAN) prejemnika plačila in bančna identifikacijska koda (BIC) njegove banke. Znotraj sheme kreditnih plačil SEPA je plačilo izvršeno v evrih, višina zneska posameznega plačila pa ni omejena. Ponudnik plačilnih storitev plačnika mora zagotoviti, da je znesek plačilne transakcije odobren na račun ponudnika plačilnih storitev prejemnika v dveh bančnih delovnih dneh po prejemu plačilnega naloga, po 1. januarju 2012 pa v enem bančnem delovnem dnevu. Znesek plačila je prejemniku vedno odobren v celoti, plačnik in

prejemnik plačila pa nosita vsak svoje stroške oziroma vsak nosi stroške, ki jih zaračuna njegov ponudnik plačilnih storitev. Udeleženci se s pristopom k shemi zavežejo tudi zagotavljati dosegljivost znotraj sheme, kar pomeni možnost prejema plačil znotraj sheme na katerikoli račun pri sebi ter posredovanja plačil na račune pri kateremkoli drugem udeležencu sheme.

Shema kreditnih plačil SEPA omogoča ponudnikom plačilnih storitev ponuditi tudi t. i. dodatne opcijske storitve, ki za uporabnike predstavljajo dodano vrednost (npr. prenos dodatnih podatkov, krajši čas izvršitve plačila), ne smejo pa vplivati na povezljivost (interoperabilnost) znotraj sheme in povzročati nadaljnje razdrobljenosti trga plačil. Na podlagi osnovne sheme in ob morebitni uvedbi dodatnih opcijskih storitev lahko ponudniki plačilnih storitev ponudijo nove plačilne storitve in produkte na področju kreditnih plačil, ki bodo tekom migracije postopoma nadomestili raznolike stare storitve in produkte, namenjene izvajanju kreditnih plačil.

3.2 Stanje in ocena aktivnosti na področju migracije na kreditna plačila SEPA

Plačila v skladu s shemo kreditnih plačil SEPA se izvajajo od 28. januarja 2008, ko je bila shema uveljavljena, k shemi pa je v Sloveniji pristopilo 20 bank in hranilnic ter Banka Slovenije.

Ker je ključno izhodišče SEPA, da uvedba novih rešitev ne sme poslabšati kakovosti storitev ali ogroziti racionalnosti postopkov plačevanja, so slovenski ponudniki plačilnih storitev od začetka

nudili kreditna plačila SEPA izključno za čezmejno plačevanje. Plačila znotraj države v skladu s shemo so ponudili šele 4. marca 2009, po vzpostavitvi novega plačilnega sistema SEPA IKP, ki je omogočil poravnavo kreditnih plačil SEPA večkrat na dan in tako zagotovil raven storitve, ki so je bili uporabniki za plačila znotraj Slovenije vajeni že prej. Vzpostavitev SEPA IKP je predstavljala pomemben mejnik v postopnem prehodu na

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

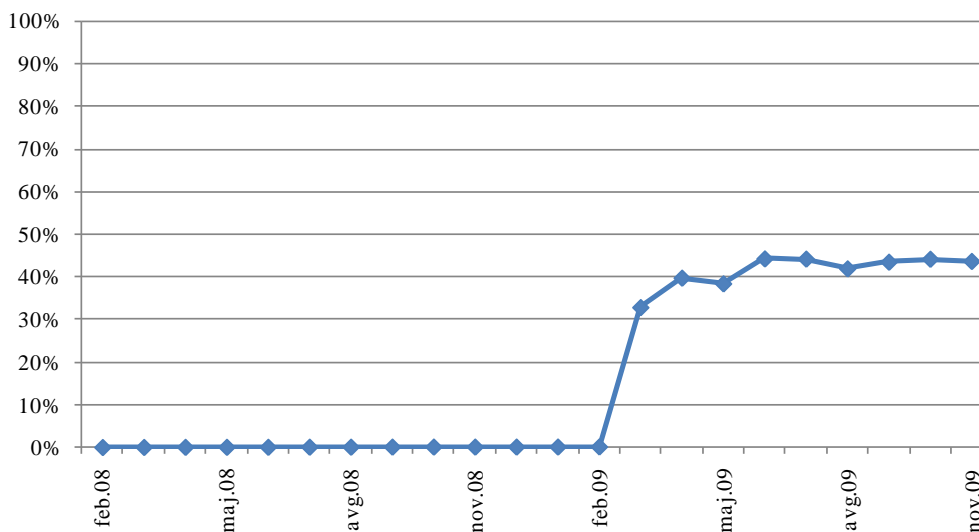
uporabo kreditnih plačil SEPA in izpolnitev enega izmed pogojev za začetek množične migracije kreditnih plačil.

Prvi korak v smeri slednje je predstavljala migracija kreditnih plačil iz sistema Žiro kliring, ki ga je upravljala Banka Slovenije, v skladu s predlogom prenovljenega *Nacionalnega programa SEPA v Sloveniji* pa ji bo sledila migracija plačilnih instrumentov, ki se procesirajo v okviru Zbirnega centra družbe Bankart d.o.o. (Bankart). Migracija trajnih nalogov na kreditna plačila SEPA, ki ni povezana z aktivnostmi na strani uporabnikov plačilnih storitev, že poteka in bo predvidoma zaključena v prvi polovici leta 2010, sledila pa ji

bo migracija posebnih položnic in direktnih odobritev.

Dosedanja dinamika migracije kreditnih plačil je v Sliki 2 prikazana s pomočjo indikatorja uporabe kreditnih plačil SEPA, ki predstavlja delež kreditnih plačil SEPA v skupnem številu kreditnih plačil, procesiranih znotraj formalnih medbančnih ureditev. V izračunu so tako zajeta samo plačila slovenskih ponudnikov plačilnih storitev, procesirana v plačilnih sistemih STEP2 XCT, STEP2 SCT, Žiro kliring (do 31. julija 2009), SEPA IKP (od 4. marca 2009) in v Zbirnem centru Bankarta. Interna plačila in plačila, procesirana izven naštetih formalnih ureditev, niso zajeta.

Slika 2: Indikator uporabe kreditnih plačil SEPA v Sloveniji

Vir: Lasten izračun.

Novembra 2009 je delež kreditnih plačil SEPA v državi in čezmejnih kreditnih plačil SEPA v Sloveniji v skupnem številu kreditnih plačil znašal 43,7 %¹, kar je posledica zelo hitre migracije

celotnega obsega plačil iz sistema Žiro kliring v sistem SEPA IKP. Ob tem je potrebno opozoriti, da je migracija v tem kontekstu merjena v domeni ponudnik plačilnih storitev – plačilni sistem in tako

¹ Razlog za vmesna znižanja deleža kreditnih plačil SEPA, razvidna iz Slike 2, je v povečanju deleža kreditnih plačil znotraj shem posebne položnice, direktne

odobritve in trajnega naloga, ki so procesirana v Zbirnem centru Bankarta in katerih množična migracija se še ni začela.

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

ne pomeni nujno tudi migracije v domeni uporabnik – ponudnik plačilnih storitev (tj. ponudniki plačilnih storitev še izvajajo "prevajanje" plačilnih sporočil uporabnikov v format kreditnih plačil SEPA, da jih lahko posredujejo v tem plačilom namenjen plačilni sistem). **Ocenjujemo**, da migracija v domeni ponudnik plačilnih storitev – plačilni sistem poteka zelo uspešno, tako v segmentu plačil v državi kot tudi čezmejnih kreditnih plačil, kar kaže tudi primerjava indikatorja uporabe kreditnih plačil SEPA v Sloveniji, ki je v oktobru 2009 znašal 44,2 %, z indikatorjem uporabe kreditnih plačil SEPA v evroobmočju, ki je v istem obdobju dosegel le 4,8 %. Na tem mestu pa velja opozoriti, da je potrebno za uspešno migracijo v domeni uporabnik – ponudnik plačilnih storitev izpolniti še nekaj pogojev, ki bodo migracijo v tej domeni omogočili in so opisani v nadaljevanju.

Mejnika, ki bosta pomembno vplivala na nadaljevanje migracije na kreditna plačila SEPA in omogočila množično migracijo s starih shem kreditnih plačil na kreditna plačila SEPA tudi v domeni uporabnik – ponudnik plačilnih storitev, bosta začetek migracije direktnih odobritev ter predvsem uvedba papirnega obrazca univerzalnega plačilnega naloga (UPN), ki bo postopoma nadomestil danes številčno najpomembnejšo posebno položnico.

Poslovni model postopnega prehoda posebne položnice v shemo kreditnih plačil SEPA in uvedbe novega univerzalnega plačilnega naloga, na osnovi katerega bodo ponudniki plačilnih storitev izvajali aktivnosti, vezane na migracijo plačil s posebno položnico v kreditna plačila SEPA, predvideva dokončno ukinitvev sheme posebne položnice do decembra 2011. Ta rok je skladen z določbami

ZPlaSS, ki z namenom omogočiti nemoteno migracijo posebne položnice v kreditna plačila SEPA določa prehodno obdobje, v katerem je mogoče znesek plačilne transakcije, ki jo odredi plačnik s pomočjo posebne položnice, odobriti na račun prejemnikovega ponudnika plačilnih storitev najpozneje do konca naslednjega delovnega dne po dnevu, ko je plačnikov ponudnik plačilnih storitev prejel plačilni nalog, kar sicer predstavlja odstopanje od ureditve, ki velja za preostala plačila znotraj države. Določitev roka pomeni močan pritisk na ponudnike plačilnih storitev, da migracijo plačil s posebno položnico v shemo kreditnih plačil SEPA dokončajo do decembra 2011, saj bi v nasprotnem primeru morali shemo posebne položnice spremeniti in zagotoviti procesiranje plačil znotraj nje v istem dnevu.

Posebna položnica, ki jo izdajatelj izda v skladu s predpisanimi standardi, ponudnikom plačilnih storitev omogoča optični zajem podatkov, ki so ključni za izdelavo elektronskega plačilnega naloga, in sicer zneska plačila, številke transakcijskega računa prejemnika ter referenčne številke prejemnika (sklica). V primerjavi z ročnim prepisovanjem podatkov z naloga je pri zajemu podatkov iz optično čitljive vrstice verjetnost, da bi prišlo do nepravilnega zajema podatkov, skoraj v celoti odpravljena. Pravilno zajeti podatki omogočajo pravilno izvršitev plačila, prejemnikom sredstev pa zapiranje terjatev do dolžnikov na hiter in enostaven način.

Začetek migracije posebne položnice v kreditna plačila SEPA bo mogoč z uveljavitvijo novega, s shemo kreditnih plačil SEPA skladnega obrazca UPN (Slika 3), ki ga je oblikoval slovenski bančni sektor in bo predvidoma na voljo junija 2010. Po zaključeni migraciji na kreditna plačila SEPA bo

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

obrazec UPN poleg posebne položnice (obrazec PP02), nadomestil še dva, danes veljavna obrazca za kreditna plačila, in sicer plačilni nalog (obrazec BN02) in nalog za regulirano čezmejno plačilo (obrazec RP01), ki pa ju v nadaljevanju ne

obravnavamo podrobneje, saj ne predstavljata zaprtih plačilnih shem niti z zajemom podatkov s teh obrazcev niso povezane kakršnekoli specifike.

Slika 3: Univerzalni plačilni nalog

The image shows a detailed view of the UPN (Universal Payment Order) form. It is divided into several sections:

- UPN (Universal Payment Order) section:** Includes fields for 'Ime plačnika' (Payer name), 'Namen / rok plačila' (Purpose / due date), 'Znesek' (Amount), 'EUR' (Currency), 'IBAN prejemnika in BIC banke prejemnika' (Payee IBAN and BIC), 'Referenca prejemnika' (Payee reference), and 'Ime prejemnika' (Payee name).
- PLAČNIK (Payer) section:** Includes fields for 'IBAN', 'Referenca', 'Ime in naslov' (Name and address), 'Namen / rok plačila' (Purpose / due date), 'Znesek' (Amount), 'Datum plačila' (Payment date), and 'BIC banke prejemnika' (Payee BIC).
- PREJEMNIK (Payee) section:** Includes fields for 'IBAN', 'Referenca', and 'Ime in naslov' (Name and address).
- Other fields:** 'Polog' (Deposit) with a checkbox, 'Dvig' (Withdrawal) with a checkbox, 'Podpis plačnika (neobvezno žig)' (Payer signature), 'Nujno' (Urgent) with a checkbox, 'Izjava' (Statement) with a checkbox, and 'UPN - Univerzalni plačilni nalog' (UPN - Universal Payment Order) with a checkbox.
- Footer:** 'Prostor za vpise ponudnika plačilnih storitev' (Space for payment service providers), 'Prosimo, ne pišite in ne žigosajte v tem prostoru.' (Please do not write or sign in this space.), and 'Obrazec UPN - Univerzalni plačilni nalog' (UPN Form - Universal Payment Order).

Vir: ZBS.

S ciljem kar najbolj zmanjšati vpliv uvedbe novega obrazca na procesiranje plačil (predvsem v fazi zajema podatkov s plačilnega naloga), je bila pri pripravi obrazca UPN sprejeta odločitev za ohranitev osnovnih značilnosti posebne položnice, predvsem velikosti obrazca in standarda zapisa v optično čitljivi vrstici². Da bo zagotovljen pravilen in kakovosten izpis optično čitljive vrstice, bo pripravljen tudi program za izpis podatkov, ki bo na spletnih straneh ZBS izdajateljem obrazca UPN (prejemnikom plačil) na voljo brezplačno.

² Ker obrazec UPN zamenjuje več obstoječih papirnih obrazcev za plačilni nalog, bo optično čitljiva vrstica na njem opsijska. Pričakovanje je, da bo optično čitljiva vrstica prisotna na tistih obrazcih UPN, ki bodo nadomestili posebno položnico oziroma jih bodo izdajali prejemniki plačil dolžnikom.

V fazi oblikovanja obrazca UPN je Banka Slovenije ponudnike plačilnih storitev sicer spodbujala k preučitvi upravičenosti uvedbe alternativnega zapisa podatkov na papirnem nalogu v obliki črtne kode, ki bi nadomestila optično čitljivo vrstico. Na ta način bi bil omogočen avtomatiziran zajem vseh podatkov s plačilnega naloga, in ne samo tistih, ki so zajeti v optično čitljivi vrstici³. Znotraj delovnih teles projekta SEPA je bila ta možnost preučena, ugotovljeno pa je bilo, da koristi uvedbe črtne kode ne bi odtehtale začetnih investicij v prilagoditve bančnih aplikacij in strojne opreme na bančnih okencih. Zato je bila sprejeta odločitev, da se ohrani zapis v obliki optično čitljive vrstice v enaki

³ Nabor podatkov, zajetih v optično čitljivi vrstici na obrazcu UPN, je omejen na podatke o znesku plačila, številki transakcijskega računa prejemnika ter referenčni številki prejemnika, saj bo zapis v optično čitljivi vrstici ostal glede na obrazec posebne položnice nespremenjen.

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

strukturi kot na posebni položnici. Razlog za takšno odločitev je bil tudi v tem, da je mogoče z razvojem inovativnih možnosti plačevanja (elektronsko plačevanje, mobilno plačevanje) in uporabe drugih načinov poravnave ponavljajočih se obveznosti (direktne obremenitve) pričakovati zmanjšanje obsega uporabe papirnih plačilnih obrazcev.

Banka Slovenije pozdravlja odločitev bančnega sektorja za oblikovanje univerzalnega (enotnega) obrazca za kreditna plačila, ki bo tako za plačila znotraj države kot za čezmejna plačila v evrih omogočil plačevanje z gotovino oziroma negotovinsko z obremenitvijo transakcijskega računa ob predložitvi naloga na bančnem okencu, ter podpira cilj, da se pri novem obrazcu ohranijo vse prednosti avtomatskega zajema podatkov.

Z vidika izpolnjevanja obveznosti iz *Uredbe (ES) št. 1781/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. novembra 2006 o podatkih o plačniku, ki spremljajo prenose denarnih sredstev (Uredba o podatkih o plačniku)* morajo vse elektronske prenose denarnih sredstev med ponudniki plačilnih storitev s sedežem v Evropski skupnosti spremljati podatki o plačniku, ki omogočajo izsleditev plačnika zaradi aktivnosti, povezanih s preprečevanjem, preiskovanjem in odkrivanjem pranja denarja ter financiranja terorizma. Podatki o plačniku (za prenose v Skupnosti zadostuje številka računa ali druga ustrezna identifikacijska oznaka, ki omogoča izsleditev transakcije do plačnika) se morajo skupaj s plačilom prenesti ponudniku plačilnih storitev prejemnika, ki jih je dolžan hraniti pet let in na zahtevo posredovati pristojnim organom.

Slovenija je izkoristila možnost, ki jo *Uredba o podatkih o plačniku* ponuja, in sicer, da se določbe

Uredbe o podatkih o plačniku ne uporabljajo v segmentu domačih plačil, kjer je znesek transakcije manjši ali enak 1.000 evrov in kjer lahko ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila s posebno referenčno številko prek prejemnika plačila izslediti prenos sredstev od fizične ali pravne osebe, ki je s prejemnikom plačila sklenila dogovor o dobavi blaga ali opravljanju storitev (dolžnika). Medtem ko so v shemi posebne položnice pogoji za uveljavitev opisane izjeme izpolnjeni, pri uporabi obrazca UPN kot splošno uporabnega obrazca za kreditna plačila SEPA ne bo več mogoče zanesljivo zagotoviti, da referenčna številka prejemnika plačila, navedena na plačilnem nalogu, izpolnjuje pogoje za enolično identifikacijo dolžnika in uveljavljanje izjeme.

Da bi bilo ponudnikom plačilnih storitev omogočeno enako hitro in natančno izvrševanje transakcij na bančnem okencu kot danes pri posebni položnici, je bančni sektor oblikoval rešitev, ki naj bi omogočala uveljavitev izjeme in naj bi zaživela ob implementaciji obrazca UPN. S podpisom *Izjave o izdajanju obrazca univerzalni plačilni nalog z izpolnjeno optično čitljivo vrstico (Izjava)*, bo izdajatelj UPN z optično čitljivo vrstico jamčil, da bo polje referenca v optično čitljivi vrstici izpolnil na način, ki bo omogočal identifikacijo dolžnika. V primeru suma pranja denarja ali financiranja terorizma bo ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila na podlagi tega preko prejemnika plačila lahko izsledil dolžnika ter podatke posredoval pristojnim organom. Ob tem **ugotavljamo**, da zaradi avtonomne odločitve izdajateljev plačilnih nalogov UPN, ali bodo k podpisu *Izjave* pristopili, obstaja tveganje, da sledljivost dolžnika preko referenčne številke v številnih primerih ne bo mogoča. V tem primeru se ponudniki plačilnih storitev plačnikov ročnemu zajemu podatkov o

plačniku z obrazca UPN ne bodo mogli izogniti, kar pa lahko pomeni slabšo kvaliteto zajetih podatkov, zastoje pri izvrševanju plačilnih transakcij na bančnih okencih in (posebej v primeru višjega nadomestila za plačilo takšnega plačilnega naloga) poslabšanje storitve za plačnike.

Ker je bilo oblikovanje obrazca UPN podrejeno predvsem ohranitvi vseh prednosti posebne položnice, s čim manjšimi prilagoditvami rešitev za avtomatiziran zajem podatkov, ob tem pa poenotenju plačilnih obrazcev za vsa kreditna plačila, **ocenjujemo** rešitve bančnega sektorja kot ustrezne, hkrati pa kot neustrezno **ugotavljamo**, da so bili deležniki, na poslovanje katerih bo uvedba obrazca UPN, vključno s konceptom *Izjave*, imela največji vpliv, iz procesa oblikovanja obrazca v celoti izključeni.

3.3 Priporočila na področju migracije na kreditna plačila SEPA

V času migracije soobstajajo nacionalne sheme kreditnih plačil in shema kreditnih plačil SEPA, kar zahteva vzdrževanje različnih plačilnih infrastruktur, v katerih pa ni mogoče dosegati ustreznih ekonomij obsega. Na daljši rok je zato zagotavljanje vzporedne podpore procesiranju plačil v skladu s starimi shemami in shemo kreditnih plačil SEPA drago in ekonomsko neupravičeno.

Tako, upoštevajoč stroške soobstoja starih shem kreditnih plačil in sheme kreditnih plačil SEPA ter vzdrževanja plačilne infrastrukture za procesiranje plačil znotraj njih, ponudnikom plačilnih storitev in upravljavcu plačilne infrastrukture **priporočamo**, da vodijo aktivno politiko migracije plačil iz posameznih starih shem kreditnih plačil v kreditna

Poleg posebne položnice je predmet migracije v segmentu kreditnih plačil tudi direktna odobritev. V skladu s *Poslovnim modelom postopnega prehoda direktnih odobritev v shemo SEPA za kreditna plačila* se bodo aktivnosti, vezane na migracijo direktnih odobritev na kreditna plačila SEPA, začele v začetku leta 2010 ter zaključile najkasneje junija 2011, ko je predvidena ukinitvev obstoječe sheme. Da bo migracija direktnih odobritev na kreditna plačila SEPA mogoča na način, ki bo upošteval interese vseh deležnikov, vključenih v poslovanje z direktno odobritvijo, pa je potrebno v procesu priprav na migracijo upoštevati značilnosti današnje sheme direktnih odobritev (predvsem ločitev finančnega toka od informacijskega ter s tem povezana nadomestila in potrebne procesne zmogljivosti za izvrševanje plačil) in interese nebančnih deležnikov, predvsem plačnikov z direktnimi odobritvami.

plačila SEPA. To mora vključevati ustrezno informiranje uporabnikov plačilnih storitev in dialog z njimi pri implementaciji novih storitev in produktov SEPA, spodbujanje uporabnikov k migraciji na kreditna plačila SEPA ter redno spremljanje migracije po posameznih starih shemah kreditnih plačil in pravočasno sprejemanje korektivnih ukrepov v primeru, da bi bili ti potrebni.

Ponudniki plačilnih storitev morajo oblikovati in uporabnikom ponuditi plačilne storitve in produkte, ki bodo za uporabnike pomenili najmanj enako raven kakovosti, kot so je bili vajeni v starih shemah kreditnih plačil. S tega vidika je najbolj občutljiva migracija plačil iz shem direktne odobritev in posebne položnice, ki sta zaradi ločitve

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

informativskega in finančnega toka konceptualno različni od sheme kreditnih plačil SEPA, v kateri je z vidika plačnika in prejemnika plačila vsaka informacija o plačilu povezana s pripadajočim prenosom sredstev. Povečanje števila odливov (glede na shemo direktne odobritve) in prilivov (glede na shemo posebne položnice) se tako ne sme avtomatično odraziti v višjih stroških za plačnika oziroma prejemnika plačil. Ponudnikom plačilnih storitev zato **priporočamo**, da skrbno preučijo vse učinke migracije direktnih odobritev in posebnih položnic na shemo kreditnih plačil SEPA ter oblikujejo ustrezne rešitve in ponudbo, ki bo za

uporabnike predstavljala najmanj ohranitev današnje ravni zadovoljstva s plačilnimi storitvami.

Posebej v kontekstu izjeme po *Uredbi o podatkih o plačniku* ponudnikom plačilnih storitev še **priporočamo**, da si prizadevajo z ustreznim dialogom k podpisu *Izjave* pritegniti čim večje število izdajateljev obrazca UPN (prejemnikov plačil), ob tem pa spremljajo migracijo posebnih položnic na obrazec UPN, zlasti z vidika zajema podatkov, potrebnih za izvršitev plačila, ter se koordinirano odzovejo na morebitno povečanje deleža ročno procesiranih plačilnih nalogov.

4. DIREKTNE OBREMENTIVE SEPA

4.1 Osnovne značilnosti direktnih obremenitev SEPA

Direktna obremenitev je plačilna storitev, pri kateri plačilno transakcijo odredi prejemnik plačila na podlagi pooblastila plačnika (praviloma dolžnika), obveznosti slednjega do prejemnika plačila pa se pri tem poravnajo preko direktne obremenitve računa plačnika pri njegovem ponudniku plačilnih storitev.

Direktne obremenitve SEPA so namenjene tako enkratnim plačilom kot (predvsem) plačevanju ponavljajočih se obveznosti, izvajajo pa se v skladu z dvema shemama direktnih obremenitev, in sicer osnovno oziroma shemo Core ter medpodjetniško oziroma shemo B2B direktnih obremenitev SEPA. Ti predstavljata znotraj posamezne sheme enoten niz medbančnih pravil, postopkov in tehničnih standardov, ki omogočajo popolnoma avtomatizirano obdelavo plačil, urejata pa ju *Pravilnik sheme Core direktnih obremenitev SEPA* verzije 3.4 in *Pravilnik sheme B2B direktnih obremenitev SEPA* verzije 1.3 ter s pravilnikoma povezani dokumenti.

Shema Core naslavlja tako potrebe potrošnikov kot tudi poslovnih subjektov v vlogi plačnikov, izključno slednjim pa je namenjena shema B2B. Shemi se razlikujeta predvsem v pravicah plačnika oziroma obveznostih prejemnika plačila, ter v kritičnih rokih, povezanih z izvršitvijo plačila. V obeh shemah sta za izvršitev plačila ključna mednarodna številka bančnega računa (IBAN) prejemnika plačila in bančna identifikacijska koda (BIC) njegove banke. Znotraj shem se plačilo izvrši v evrih, višina zneska posameznega plačila pa v nobeni od njiju ni omejena.

Pooblastilo za izvedbo direktnih obremenitev SEPA lahko plačnik posreduje prejemniku plačila v elektronski ali papirni obliki, v obdobju njegove veljavnosti pa ga hrani prejemnik plačila, ki mora pred izvedbo vsake direktne obremenitve o nameri uporabe tega načina poravnave obveznosti plačnika tudi obvestiti. Pri tem mora upoštevati roke, ki jih določa shema oziroma njun medsebojni dogovor.

Na potek izvedbe plačila imata v odvisnosti od lastnosti sheme vpliv tako prejemnik plačila kot plačnik, možnost in način vpliva pa sta odvisna od faze, v kateri je izvedba plačila. Pred izvedbo direktne obremenitve je možen tako preklic izvedbe direktne obremenitve s strani prejemnika plačila kot tudi zavrnitev s strani plačnika. Po izvedbi direktne obremenitve vsaka od shem ureja možnost njene razveljavitve, z vračilom sredstev plačniku na pobudo prejemnika plačila ali na zahtevo ponudnika plačilnih storitev plačnika. Posebnost direktnih obremenitev SEPA in hkrati največja razlika med shemama Core in B2B pa je ureditev možnosti povračila sredstev pri prvi, kar plačniku omogoča pri njegovem ponudniku plačilnih storitev zahtevati povračilo predhodno izvršene direktne obremenitve.

Ob tem, da možnost vračila, še bolj pa možnost povračila, plačniku in njegovemu ponudniku plačilnih storitev omogočata urejeno in avtomatizirano razreševanje sporno izvedenih direktnih obremenitev, pa hkrati za ostale udeležence v procesu izvrševanja direktnih obremenitev lahko predstavljata tveganja, ki izhajajo iz morebitne (trenutne) nelikvidnosti

prejemnika plačila. Ponudnik plačilnih storitev plačnika je v okviru sheme Core v obdobju osmih tednov dolžan plačniku na njegovo zahtevo takoj povrniti sredstva v višini predhodno izvršene direktne obremenitve, ne glede na utemeljenost zahteve plačnika in ne glede na to, ali je za obremenitev obstajalo veljavno pooblastilo ali ne. Ponudnik plačilnih storitev plačnika v tem primeru zahteva povračilo od ponudnika plačilnih storitev prejemnika plačila, ta pa od prejemnika. Morebitno nezadostno stanje na računu prejemnika plačila lahko za njegovega ponudnika plačilnih storitev pomeni finančno izgubo do višine povračila, v izjemnem primeru, ko tudi ponudnik plačilnih storitev prejemnika ne bi uspel poravnati obveznosti do ponudnika plačilnih storitev plačnika, pa tudi finančno izgubo slednjega.

Ključni pogoj za uveljavitev direktnih obremenitev SEPA je gotovost ponudnikov plačilnih storitev prejemnikov plačil, da je račune plačnikov pri njihovih ponudnikih plačilnih storitev z uporabo direktnih obremenitev SEPA mogoče doseči. Če te gotovosti ne bi bilo, ponudniki plačilnih storitev

prejemnikom plačil te storitve ne bi ponudili, saj ne bi mogli zagotoviti, da bodo prejemniki plačila z uporabo direktnih obremenitev SEPA v resnici prejeli. Zato je bila z *Uredbo (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2560/2001 (Uredba o čezmejnih plačilih)* vzpostavljena obveznost ponudnikov plačilnih storitev plačnikov, ki so dosegljivi za nacionalne transakcije z direktnimi obremenitvami v evrih, da zagotovijo dosegljivost tudi za čezmejne. Navedeno sicer velja samo za direktne obremenitve, ki so na voljo potrošnikom, ponudniki plačilnih storitev pa se morajo z zahtevo uskladiti do 1. novembra 2010. Uredba tako de facto zahteva dosegljivost ponudnikov plačilnih storitev v vlogi ponudnikov plačilnih storitev plačnikov znotraj sheme Core, ne zahteva pa dosegljivosti v vlogi ponudnikov plačilnih storitev prejemnikov plačil niti dosegljivosti znotraj sheme B2B, pa tudi ne neposredno zamenjave nacionalnih shem direktnih obremenitev s shemama direktnih obremenitev SEPA.

4.2 Status in ocena aktivnosti na področju uvedbe in migracije na direktne obremenitve SEPA

Direktne obremenitve v skladu s shemama Core in B2B direktnih obremenitev SEPA so v nekaterih državah SEPA na voljo od 2. novembra 2009, v Sloveniji pa se direktne obremenitve še v celoti izvajajo znotraj nacionalne sheme direktnih obremenitev, in sicer preko Zbirnega centra Bankarta ter bilateralno med upniki in posameznimi ponudniki plačilnih storitev, ki vodijo račune plačnikov.

V skladu z *ZPlaSS* lahko plačnik ob izpolnjenih določenih pogojih zahteva povračilo celotnega zneska direktne obremenitve v roku osmih tednov od dneva obremenitve njegovega računa, v primeru, da gre za neodobreno oziroma nepravilno izvršeno plačilno transakcijo, pa najkasneje v 13 mesecih. V primeru, da plačnik ni potrošnik, je mogoč tudi drugačen dogovor med plačnikom in njegovim ponudnikom plačilnih storitev. Neodvisno od možnosti povračila pa *ZPlaSS* plačniku omogoča tudi preklic posamezne direktne obremenitve

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

najkasneje en delovni dan pred datumom izvršitve. *ZPlaSS* je tako od ponudnikov plačilnih storitev že pred uveljavitvijo direktnih obremenitev SEPA zahteval pomembne prilagoditve pravnega okvira direktnih obremenitev, zaradi česar bo migracija predstavljala ustrezno manjšo spremembo.

Ob tem **ugotavljamo**, da slovenski ponudniki plačilnih storitev večjo pozornost pripravam na migracijo iz nacionalne sheme direktnih obremenitev na direktne obremenitve SEPA namenjajo šele od druge polovice leta 2008. V okviru ZBS je bila pripravljena analiza razlik med direktnimi obremenitvami v skladu z nacionalno shemo in direktnimi obremenitvami SEPA, v letu 2009 pa so bila ob upoštevanju rezultatov analize oblikovana priporočila glede uporabe posamezne sheme direktnih obremenitev SEPA pri ponudnikih plačilnih storitev. Sočasno je bila kot najpomembnejša prioriteta na ravni nacionalne skupnosti ponudnikov plačilnih storitev izpostavljena zagotovitev dosegljivosti za direktne obremenitve SEPA v skladu z zahtevo iz *Uredbe o čezmejnih plačilih*.

Razlike med nacionalno shemo direktnih obremenitev in shemama direktnih obremenitev SEPA ter cilj zagotovitve dosegljivosti v precejšnji meri določajo tudi vsebino nadaljnjih aktivnosti. Pomemben element predstavljajo pooblastila plačnikov, ki se v nacionalni shemi direktnih obremenitev hranijo pri plačnikovem ponudniku plačilnih storitev, v shemah SEPA pa je za njihovo hrambo zadolžen prejemnik plačila. Z vidika migracije direktnih obremenitev sta zato pomembna tako ohranitev veljavnosti pooblastil tudi po uveljavitvi sheme direktnih obremenitev SEPA kot prenos pooblastil od ponudnikov plačilnih storitev plačnikov prejemnikom plačil. Slovenska

zakonodaja omogoča ohranitev veljavnosti pooblastil, njihov prenos prejemnikom plačil pa bo izveden po elektronski poti ali pa kot fizični prenos dokumentov. Odločitev glede načina prenosa pooblastil in s tem povezanih aktivnosti bo sprejeta v prvi polovici leta 2010. Prenos pooblastil je sicer predviden le v okviru sheme Core, za shemo B2B pa zaradi majhnega števila medpodjetniških transakcij v nacionalni shemi direktnih obremenitev, ki bi jih prenos pooblastil zadeval, ta ni predviden.

Precej pozornosti je bilo na ravni nacionalne skupnosti namenjene odločitvam o oblikovanju dodatnih opsijskih storitev in storitev z dodano vrednostjo v shemi direktnih obremenitev SEPA. Dodatne opsijske storitve, ki so uveljavljene na ravni skupnosti ponudnikov plačilnih storitev, predstavljajo tako vsebinske kot tehnične dopolnitve plačilne sheme SEPA, pri večini pa gre za uporabo dodatnih podatkovnih sklopov v okviru podatkovnega standarda. Storitve z dodano vrednostjo, ki jih lahko znotraj sheme ponudi posamezen ponudnik plačilnih storitev, pomenijo nadgradnjo sheme s storitvami, ki v shemi niso urejene, uporabniku pa predstavljajo določene koristi. Pri tem je pomembno, da dopolnitve ne spreminjajo osnovnih značilnosti shem.

Ponudniki plačilnih storitev v Sloveniji niso prepoznali potrebe po uveljavitvi dodatnih opsijskih storitev znotraj sheme direktnih obremenitev SEPA, oblikovali pa so predlog storitev z dodano vrednostjo, ki bi uporabnikom direktnih obremenitev SEPA prinesle določene dodatne koristi ali pa v podobni obliki že obstajajo v nacionalni shemi direktnih obremenitev in je ohranitev teh značilnosti sheme pomembna za spodbuditev migracije.

Namen storitve vodenja evidence pooblastil pri ponudniku plačilnih storitev prejemnika plačila je predvsem v razbremenitvi prejemnika plačil pri upravljanju s pooblastili in s tem povezanih aktivnostih. Naslednja storitev z dodano vrednostjo je kontrola zneska direktne obremenitve s strani plačnikovega ponudnika plačilnih storitev, njen cilj pa je že pred izvedbo direktne obremenitve zmanjšati tveganja, katerim je izpostavljen plačnik. Storitve z dodano vrednostjo, ki jo bodo lahko ponudili ponudniki plačilnih storitev plačnikov, je tudi predložitev ključnih podatkov iz pooblastila plačniku pred prvo izvršitvijo direktne obremenitve, s čimer bo plačniku omogočena dodatna kontrola skladnosti direktne obremenitve z dogovorom s prejemnikom plačila še pred njeno izvršitvijo. Zadnja predlagana storitev, namenjena prejemnikom plačil, pa je kontrola ustreznosti višine zneskov posameznih direktnih obremenitev ali njihove vsote s strani njihovih ponudnikov plačilnih storitev, kar bo lahko na strani plačnikov zmanjšalo število reklamacij. Odločitev glede uveljavitve predlaganih storitev z dodano vrednostjo je prepuščena presoji posameznega ponudnika plačilnih storitev.

Glede sprejema pooblastila pri ponudniku plačilnih storitev plačnika, s čimer bi se shema direktnih obremenitev SEPA zelo približala nacionalni shemi, pa je bila – predvsem zaradi kompleksnosti implementacije in odvisnosti uspešnosti storitve od njene uvedbe pri vseh (ali vsaj večini) ponudnikih plačilnih storitev – sprejeta odločitev, da se z

razvojem te storitve z dodano vrednostjo ne nadaljuje.

Ugotavljamo, da so ponudniki plačilnih storitev podrobno analizirali razlike med nacionalno shemo direktnih obremenitev in shemama direktnih obremenitev SEPA, in **ocenjujemo**, da so na tej podlagi oblikovali predlog ustreznih storitev z dodano vrednostjo, katerih uveljavitev bo zagotovila ohranitev prednosti nacionalne sheme direktnih obremenitev, hkrati pa bo zaradi dodatnih koristi za plačnike in prejemnike plačil spodbudila migracijo.

Prehod na direktne obremenitve SEPA bo za uporabnike (prejemnike plačil) pomenil tudi spremembo podatkovnega standarda. S ciljem boljše seznanitve (bodočih) prejemnikov plačila z načrtovanimi spremembami bo zato v okviru ZBS pripravljen uporabniški priročnik, ki bo na uporabniku prijaznejši način opisoval standard, uporabljen pri izmenjavi podatkov, ter tako zagotavljal predvsem dobro podlago za implementacijo standarda v programskih rešitvah na strani prejemnikov plačil.

V skladu z načrti bodo ponudniki plačilnih storitev v Sloveniji dosegljivost v shemi Core (predvidoma pa sočasno tudi v shemi B2B) zagotovili s 1. novembrom 2010. Predlog prenovljenega *Nacionalnega programa SEPA v Sloveniji* pa predvideva, da bo kritična masa plačil v shemah direktnih obremenitev SEPA dosežena do konca leta 2012.

4.3 Priporočila na področju uvedbe in migracije na direktne obremenitve SEPA

Upoštevajoč stroške soobstoja stare sheme direktnih obremenitev in shem direktnih obremenitev SEPA ter vzdrževanja plačilne

infrastrukture za procesiranje plačil znotraj njih, ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da vodijo aktivno politiko migracije direktnih

BANKA
SLOVENIJE
EVROSISTEM

obremenitev v shemi direktnih obremenitev SEPA. Aktivna politika mora v začetnem obdobju, ko ustrežna infrastruktura za procesiranje direktnih obremenitev SEPA v državi še ne bo na voljo, vključevati predvsem informiranje uporabnikov plačilnih storitev, zlasti prejemnikov plačil z direktnimi obremenitvami. Zanje bo prehod na direktne obremenitve SEPA praviloma pomenil tudi spremembo podatkovnega standarda pri

komunikaciji s ponudniki plačilnih storitev, zato morajo slednji zagotoviti ustrezno podporo aktivnostim uporabnikov.

Z namenom olajšati in spodbuditi migracijo pa vsem ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo** tudi uveljavitev in ponudbo storitev z dodano vrednostjo, ki so bile oblikovane na ravni nacionalne skupnosti.

5. SEPA ZA PLAČILNE KARTICE

5.1 Osnovne značilnosti SEPA za plačilne kartice

Cilj SEPA za plačilne kartice je zagotoviti pogoje za široko sprejemljivost posamezne plačilne kartice in s tem uporabnikom omogočiti dvige evrske gotovine na bankomatih in evrska plačila na prodajnih mestih z isto plačilno kartico povsod znotraj SEPA enako enostavno in varno kot v domači državi.

Za razliko od kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA, za katere je EPC izbral strategijo zamenjave in oblikoval povsem nove sheme, pa SEPA za plačilne kartice temelji na spremembah, dopolnitvah in prilagoditvah obstoječih pravil, postopkov, tehnoloških značilnosti in infrastrukture, opisanih v *Kartičnem okviru SEPA* (angl.: *SEPA Cards Framework*) in spremljajočih dokumentih. Glavni razlogi za takšen pristop so bili predvsem kompleksnost kartičnega poslovanja, različne organiziranosti nacionalnih kartičnih trgov in obstoj mednarodnih kartičnih shem. K odločitvi, da v primeru kartic ne bo prišlo do zamenjave nacionalnih kartičnih shem z enotno shemo SEPA, pa je prispevalo tudi prepričanje, da naj bi se konkurenca med različnimi kartičnimi shemami odrazila v dodatnih koristih za potrošnike ter evropsko gospodarstvo kot celoto.

Določilom *Kartičnega okvira SEPA*, ki pomeni harmonizacijo kartičnega poslovanja na evropski

ravni, morajo zadostiti izdajatelji plačilnih kartic, pridobitelji prodajnih mest in kartična plačilna infrastruktura. Tako mora biti do konca leta 2010 izvedena prilagoditev plačilnih kartic in kartične infrastrukture standardu EMV, ki predstavlja tehnične specifikacije za plačilne kartice s čipom in zagotavlja osnovo za varnejše kartično poslovanje, isti časovni okvir pa je predviden tudi za ločitev upravljanja vsake kartične sheme od procesiranja transakcij znotraj nje. Poseben poudarek je namenjen še implementaciji skupnih standardov kartičnega poslovanja, sprejetih v decembru 2009, ki pokrivajo procese plačevanja in dvigov gotovine na prodajnih mestih in bankomatih. *Kartični okvir SEPA* opisuje tudi tri osnovne alternative, ki so na voljo za doseg skladnosti s cilji SEPA na področju kartičnega poslovanja, predvsem z vidika možnosti uporabe plačilnih kartic na celotnem območju plačil. Te alternativne možnosti so zamenjava nacionalne kartične sheme z mednarodno, ki je skladna s *Kartičnim okvirom SEPA*, širitev s *Kartičnim okvirom SEPA* skladne kartične sheme na celotno evroobmočje z rastjo ali s povezovanjem z drugimi kartičnimi shemami, skladnimi s *Kartičnim okvirom SEPA*, ter souporaba blagovnih znamk (angl.: *co-branding*) nacionalne in mednarodne kartične sheme, skladne s *Kartičnim okvirom SEPA*.

5.2 Stanje in ocena aktivnosti na področju SEPA za plačilne kartice

Znotraj SEPA ponudniki plačilnih storitev od 1. januarja 2008 tako lahko izdajajo tudi plačilne kartice, skladne s *Kartičnim okvirom SEPA*, trgovcem pa omogočajo sprejemanje plačil z njimi.

V Sloveniji delujejo tri nacionalne kartične sheme, in sicer Activa, ki jo upravlja Banka Koper d.d., Karanta, ki jo upravlja Nova Ljubljanska banka d.d., in BA, ki jo upravljajo vse banke in hranilnice,

vključene v to shemo. Kartični shemi Activa in BA sta na osnovi souporabe blagovnih znamk povezani z mednarodnimi kartičnimi shemami, in sicer s kartičnima shemama Maestro oziroma VISA-Electron (debetne kartice Activa), s kartičnima shemama MasterCard oziroma VISA (kreditne kartice Activa) oziroma s kartično shemo Maestro (debetne kartice BA).

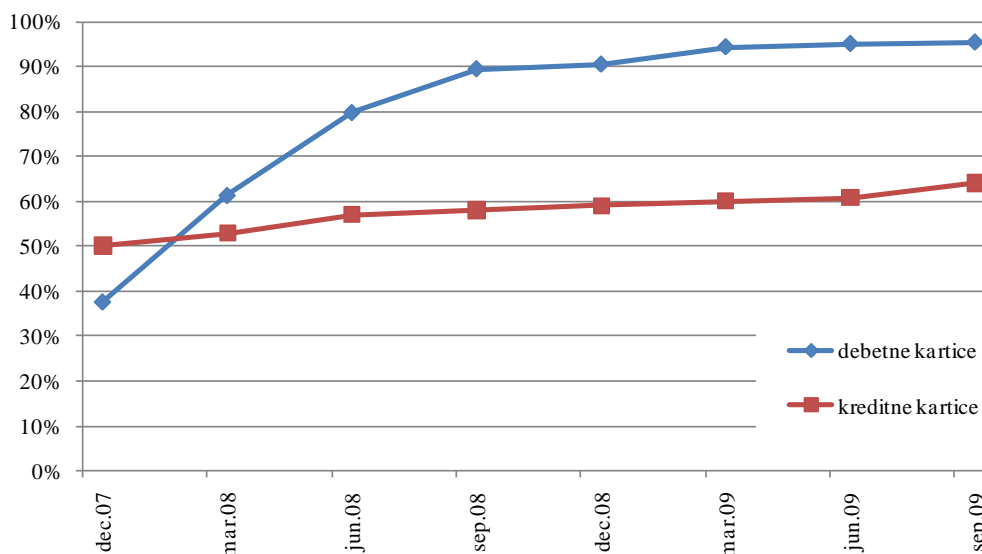
Glede zahteve *Kartičnega okvira SEPA* po ločitvi funkcije upravljanja kartične sheme od procesiranja kartičnih transakcij **ugotavljamo**, da vse tri slovenske sheme že izpolnjujejo to zahtevo, saj je za kartični shemi Karanta in BA procesni center Bankart, medtem ko se je procesni center Activa iz Banke Koper d.d. izločil v Intesa Sanpaolo Card d.o.o.

Enega pomembnejših korakov k prilagoditvi *Kartičnemu okviru SEPA* pa predstavlja prehod na standard EMV, katerega bistvo je v uporabi čipne tehnologije v kombinaciji z osebnim geslom (PIN),

kar v primerjavi s plačilnimi karticami z zapisom na magnetni stezi zagotavlja varnejše plačevanje na prodajnih mestih in dvigovanje gotovine na bankomatih. Od 1. januarja 2011 morajo biti vse plačilne kartice in vsa potrebna infrastruktura opremljeni s čipno tehnologijo za sprejem pametnih kartic, kot jo predpisuje standard EMV. Uveljavljanje SEPA za kartice skozi indikator, ki predstavlja delež plačilnih kartic, bankomatov in POS terminalov, usklajenih s standardom EMV, spremlja tudi Evrosistem.

Delež plačilnih kartic (debetnih in kreditnih kartic skupaj), skladnih s standardom EMV, se je v Sloveniji od začetka leta 2008 povečeval in je konec septembra 2009 dosegel 88,9 % ter presegal povprečje EU-27, ki je takrat po podatkih EPC znašalo 70,0 %. Kljub temu je delež prilagojenih kreditnih kartic v Sloveniji še vedno precej nizek, saj je konec septembra 2009 znašal zgolj 64,2 %, medtem ko je delež debetnih kartic, skladnih s standardom EMV, dosegel 95,5 %.

Slika 4: Indikator prilagoditve debetnih in kreditnih kartic v Sloveniji standardu EMV

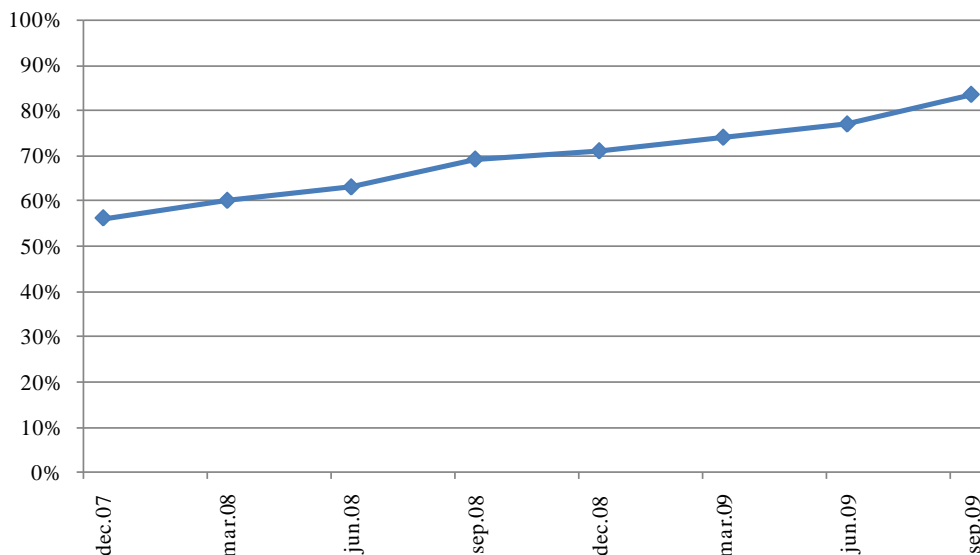
Vir: Lasten izračun.

**BANKA
SLOVENIJE**
EVROSISTEM

Delež bankomatov, skladnih s standardom EMV, se je v Sloveniji od začetka leta 2008 povečeval, tako da je konec septembra 2009 dosegel 83,6 %, kljub temu pa še vedno zaostaja za povprečjem EU-27, ki

je takrat znašalo 93,6 %. Hkrati to pomeni, da še skoraj 300 od skupno 1.793 bankomatov ni bilo ustrezno nadgrajenih.

Slika 5: Indikator prilagoditve bankomatov v Sloveniji standardu EMV

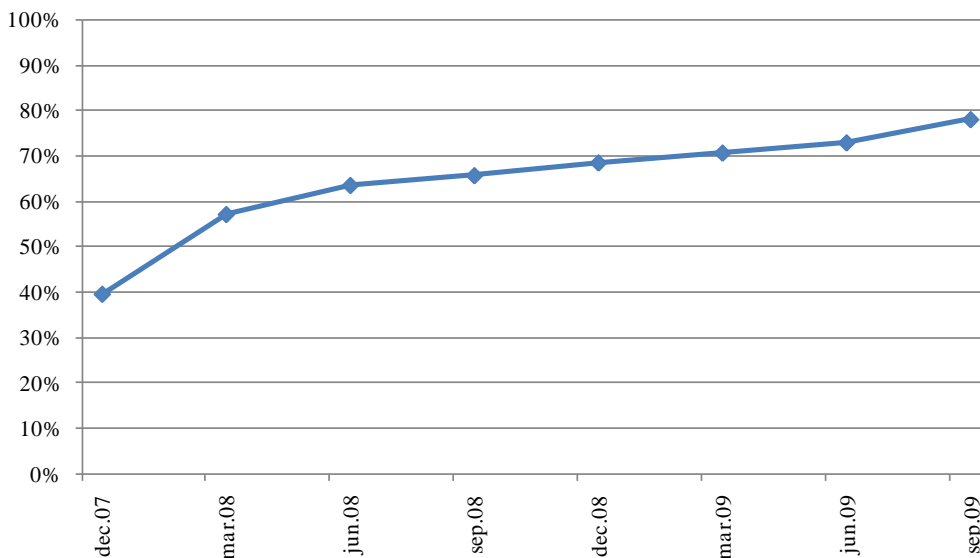

Vir: Lasten izračun.

Tudi delež prilagojenih POS terminalov, se je v Sloveniji od začetka leta 2008 povečeval in je konec septembra 2009 dosegel 78,2 % ter presegal

povprečje EU-27, ki je znašalo 77,9 %. Vseeno pa to pomeni, da še več kot 7.200 od skupno 33.160 POS terminalov ni podpiralo standarda EMV.

Slika 6: Indikator prilagoditve POS terminalov v Sloveniji standardu EMV

Vir: Lasten izračun.

BANKA
SLOVENIJE
EVROSISTEM

Ugotavljamo, da se je v Sloveniji od začetka leta 2008 delež plačilnih kartic in infrastrukture, skladnih s standardom EMV, bistveno povečal. Posebej je napredek opazen pri prilagajanju debetnih kartic, kljub temu pa slovenski bančni sektor v primerjavi z EU-27 še vedno zaostaja pri prilagajanju kreditnih kartic, zlasti pa bankomatov. **Ocenjujemo**, da bi bilo potrebno predvsem pospešiti dinamiko nadgradnje bankomatov, saj je – poleg cilja doseganja skladnosti s *Kartičnim okvirom SEPA* – pomembno tudi vprašanje varnosti kartičnega poslovanja. Slovenija kot tranzitna država predstavlja privlačno destinacijo za kartične zlorabe, predvsem kopiranje podatkov z magnetne steze in dvigovanje gotovine s ponarejenimi karticami. Pri morebitnih zlorabah pa pravila glede prenosa odgovornosti (angl.: *liability shift*) varujejo interese tistih bank, ki so tehnologijo EMV že uvedle bodisi na karticah, bankomatih ali POS terminalih, škodo iz naslova zlorab pa nosi tista stran, ki standarda EMV ne uporablja.

Ker je *Kartični okvir SEPA* po mnenju Evrosistema kot celota preveč splošen in ohlapen glede praktične izvedbe predvidenih rešitev, je Evrosistem v novembru 2006 pripravil poročilo, v katerem opredeljuje svoje *Stališče do SEPA za kartice* (*The Eurosystem's view of a "SEPA for cards"*). To dopolnjuje *Kartični okvir SEPA* in podaja konkretna priporočila za vzpostavitev SEPA na področju kartičnega poslovanja. V okviru svojega *Stališča* je Evrosistem izrazil tudi pričakovanje, da bo oblikovana vsaj še ena vseevropska shema debetnih kartic, kot konkurenca mednarodnima, ki svojih korenin nimata znotraj SEPA.

Z namenom spremljanja prilagajanja na področju kartičnega poslovanja ter ocenjevanja skladnosti kartičnih shem z zahtevami SEPA, je Evrosistem povzel kriterije iz prej omenjenih dokumentov in oblikoval *Referenčni okvir za skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA* (*Terms of Reference for the SEPA compliance of card schemes*). S ciljem zagotoviti želeno preglednost nad delovanjem SEPA za plačilne kartice, Evrosistem pričakuje, da bodo kartične sheme, ki želijo biti prepoznane kot skladne z zahtevami SEPA, redno izvajale samoocene in jih javno objavljale. Banka Slovenije je dokument prevedla in objavila na svoji spletni strani⁴ ter vse tri nacionalne kartične sheme pozvala k izvedbi samoocene in objavi odgovorov na njihovih spletnih straneh. Kartični shemi Activa in Karanta sta samooceni pripravili, Activa jo je tudi javno objavila, Karanta pa tega namena trenutno nima. Iz njunih samoocen izhaja, da shemi za zdaj nista skladni z vsemi kriteriji *Referenčnega okvira*. Kartična shema BA, ki samoocene sicer ni pripravila, pa je po lastnem mnenju zaradi souporabe blagovne znamke mednarodne kartične sheme Maestro že popolnoma skladna z zahtevami SEPA. **Ocenjujemo**, da je izvedba samoocene s strani nacionalnih kartičnih shem, ki imajo dolgoročno namen biti skladne s kriteriji SEPA, priporočljiva in zaželeno. Tudi v primeru, da kartična shema še ni skladna z vsemi kriteriji *Referenčnega okvira*, samoocena omogoča identifikacijo področij, kjer so prisotna odstopanja, in aktivnosti za njihovo odpravo.

⁴ <http://www.bsi.si/placilni-sistemi.asp?MapaId=1325>

5.3 Priporočila na področju SEPA za plačilne kartice

Nacionalnim kartičnim shemam in bankam **priporočamo**, da razvoju kartičnih standardov na področju SEPA aktivno sledijo, posebno pozornost pa namenijo prilagoditvi plačilnih kartic in kartične infrastrukture standardu EMV do 1. januarja 2011. Čeprav delež uporabe tehnologije EMV na področju kartičnega poslovanja v Sloveniji v zadnjih letih narašča, je predvsem delež prilagojenih kreditnih kartic še nizek, prav tako pa Slovenija zaostaja za povprečjem EU-27 na področju nadgradnje bankomatov. Ob tem tudi na področju POS terminalov ostaja še velik delež terminalov, katerih skladnost s standardom EMV še ni zagotovljena. Zato **priporočamo**, da banke in hranilnice tako z vidika tveganj zlorab kot

uresničitve ciljev SEPA pospešijo migracijo na standard EMV.

Z vidika transparentnosti prilagajanja zahtevam SEPA tudi **priporočamo**, da vse tri slovenske kartične sheme redno izvajajo samoocene po *Referenčnem okviru za skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA* in jih javno objavljajo na svojih spletnih straneh.

Prav tako pa kartičnim shemam **priporočamo**, da sledijo aktivnostim v povezavi z morebitnim nastankom nove vseevropske kartične sheme ter oblikujejo svojo dolgoročno politiko do sodelovanja v teh aktivnostih.

6. PLAČILNI SISTEMI V SEPA

6.1 Pomen plačilnih sistemov v SEPA

Plačilni sistemi zagotavljajo operativno stran kliringa in poravnave plačil, v okviru SEPA pa je najpomembnejša storitev, ki jo morajo zagotoviti, gotovost popolne dosegljivosti vseh udeležencev shem SEPA. Dosegljivost je obveznost udeleženca plačilne sheme SEPA, da zagotovi možnost prejema plačil znotraj sheme na katerikoli račun pri sebi ter posredovanja plačil na račune pri kateremkoli drugem udeležencu sheme.

Za izpolnitev te obveznosti udeležencev plačilnih shem SEPA pa je odločilna njihova vključenost v plačilni sistem, ki lahko dosegljivost zagotovi neposredno (znotraj plačilnega sistema) ali preko povezav med sistemi. Povezave med plačilnimi sistemi so mogoče zaradi opredelitve posameznih plačilnih shem SEPA, ki omogočajo enoten način povezljivosti med ponudniki plačilnih storitev (tj. udeleženci sheme) in katerimkoli vmesnikom

(plačilnim sistemom) ter med plačilnimi sistemi samimi.

Zaradi skupnega niza pravil, praks in standardov, ki tvorijo plačilno shemo, je mogoča tudi uveljavitev načela ločitve sheme od procesiranja plačil. To pomeni, da procesiranje plačil znotraj plačilne sheme ni več vezano na določen plačilni sistem, temveč lahko udeleženci plačilne sheme za procesiranje svojih plačil znotraj države in čezmejnih plačil prosto izberejo katerikoli plačilno infrastrukturo, ki podpira zadevno plačilno shemo SEPA. SEPA bo tako zabrisala državne meje tudi na področju procesiranja plačil in ekonomije obsega bodo na voljo znotraj večjega plačilnega območja, povečana konkurenca med upravljavci plačilnih sistemov pa bo predvidoma povzročila določeno konsolidacijo plačilnih sistemov.

6.2 Stanje in ocena aktivnosti na področju plačilnih sistemov

Na področju plačil malih vrednosti v pogojih SEPA je Banka Slovenije že v jeseni 2006 oblikovala koncept, poimenovan SEPA infrastruktura za mala plačila – SIMP, ki je predvidel vzpostavitev novega plačilnega sistema za kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA. V skladu s tem konceptom bi se procesiranje plačil med udeleženci te infrastrukture izvajalo interno, za zagotovitev dosegljivosti za plačila do in od drugih ponudnikov plačilnih storitev v SEPA pa bi bila vzpostavljena povezava do vseevropskih plačilnih sistemov. Razlog za predlog vzpostavitve lokalne plačilne infrastrukture v pogojih SEPA na relativno majhnem trgu plačil je bila predvsem visoka raven

kakovosti plačilnih storitev za kreditna plačila malih vrednosti znotraj države (zlasti z vidika hitrosti poravnave plačil), ki je ni zagotavljal noben vseevropski plačilni sistem. Morebitno poslabšanje ravni pa je bilo nesprejemljivo, saj bi na projekt SEPA vrglo slabo luč ter oviralo migracijo na plačilne sheme SEPA.

Koncept je bil februarja 2007 predstavljen bankam in hranilnicam, ki so v nezavezujoči obravnavi soglasno podprle vzpostavitev SIMP, v veliki večini pa tudi izrazile stališče, da bi morala biti nova infrastruktura vzpostavljena v bančnem sektorju in v njegovi lasti. Upoštevajoč odziv bank

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

je Bankart – kot obstoječa klirinška družba – izrazil pripravljenost prevzeti financiranje, vzpostavitev in upravljanje SIMP v skladu s konceptom Banke Slovenije. Ponudba Bankarta je bila oktobra 2007 tudi izbrana na razpisu ZBS za procesiranje plačil SEPA, na katerem so bili ključni razpisni kriteriji najmanj ohranitev tedanje ravni plačilnih storitev, vzpostavitev rešitve za kreditna plačila SEPA do 1. julija 2008 ter zagotovitev vpliva slovenskega bančnega sektorja na razvoj storitev. Z izbrano ponudbo se je Bankart zavezal v pogojih SEPA zagotoviti kontinuiteto obstoječih praks pri izvajanju plačilnih storitev v državi, ki jih je takrat omogočal plačilni sistem Banke Slovenije Žiro kliring, predvsem z vidika pogostosti poravnave znotraj dne in nadomestila za procesiranje plačil v sistemu. Z namenom nadziranja in usmerjanja dela na projektu SIMP je bil vzpostavljen Projektni svet SIMP, ki ga sestavljajo predstavniki Bankarta, Banke Slovenije, bank in zunanje izvajalca.

Ob jasni indikaciji, da do 28. januarja 2008, ko je bila uveljavljena shema kreditnih plačil SEPA, v slovenskem bančnem okolju ne bo mogoče vzpostaviti ustrezne infrastrukture za procesiranje plačil po tej shemi, je izpolnitev zahteve po dosegljivosti omogočila Banka Slovenije. Kot neposredni udeleženec vseevropskega plačilnega sistema STEP2 SCT, ki ga upravlja EBA Clearing, je večini slovenskih bank in hranilnic, ki so preko nje postale posredni udeleženci STEP2 SCT, zagotovila izpolnitev obveznosti, ki izhaja iz pristopa k shemi kreditnih plačil SEPA. Banke, ki se niso vključile v t. i. skupno vstopno točko SEPA, so si dosegljivost zagotovile preko bank v tujini.

Prvo fazo vzpostavitve SIMP je predstavljala vzpostavitev sistema SEPA eksterna kreditna

plačila⁵ (SEPA EKP) 9. februarja 2009. Ta je sicer pomenila le delni prenos formalnega odnosa s posrednimi udeleženci vseevropskega plačilnega sistema za kreditna plačila SEPA STEP2 SCT z Banke Slovenije na Bankart. Banka Slovenije tako od tega dne ne upravlja več skupne vstopne točke SEPA, temveč kot neposredni udeleženec plačilnega sistema STEP2 SCT nastopa v vlogi agentske banke in zagotavlja dosegljivost udeležencev v sistemu SEPA EKP, saj EBA Clearing kot upravljavec sistema STEP2 SCT v svojih sistemih ne dopušča neposredne udeležbe drugih plačilnih infrastruktur. Vzpostavitev SEPA EKP ter prenos poslovnega odnosa s posrednimi udeleženci v sistemu STEP2 SCT z Banke Slovenije na Bankart sta bila izvedena z namenom integracije sistemov plačil malih vrednosti za kreditna plačila SEPA znotraj države in čezmejno. SEPA EKP – tako kot prej skupna vstopna točka SEPA – udeležencem sistema zagotavlja dosegljivost skoraj 4.500 ponudnikov plačilnih storitev v Evropi, ki so pristopili k shemi kreditnih plačil SEPA.

Za njihovo večjo uveljavitev pa je bila ključna vzpostavitev domačega sistema za kliring in poravnavo kreditnih plačil SEPA. Osnovna raven storitve, ki jo omogoča sistem STEP2 SCT, z vidika hitrosti izvrševanja plačil namreč ne izpolnjuje pričakovanj slovenskih uporabnikov in bi v primeru uporabe tega sistema tudi za plačila v državi pomenila poslabšanje ravni plačilnih storitev.

Po pridobitvi dovoljenj Banke Slovenije za oblikovanje plačilnega sistema in za opravljanje

⁵ V tem kontekstu "eksterna plačila" pomeni plačila med udeleženci sistema SEPA EKP in drugimi udeleženci sheme kreditnih plačil SEPA, ki so dosegljivi preko vseevropskega plačilnega sistema STEP2 SCT. Praviloma – vendar ne nujno – so to čezmejna plačila.

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

storitev upravljanja plačilnega sistema⁶ je plačilni sistem SEPA interna kreditna plačila (SEPA IKP) – kot drugi gradnik SIMP – začel delovati 4. marca 2009. SEPA IKP je elektronski plačilni sistem, ki omogoča izvrševanje malih (do 50.000 evrov) kreditnih plačil SEPA med udeleženci sistema, procesiranje plačilnih nalogov v sistemu pa temelji na izračunu medsebojnih neto obveznosti in neto terjatev med udeleženci po principu multilateralnega pobota. V okviru procesov znotraj posameznega delovnega dne Bankart kot obračunski agent v času od 8:00 do 16:30 izvede 5 poravnalnih presekov. Poravnava neto obveznosti in neto terjatev udeležencev SEPA IKP se izvrši v centralnobančnem denarju preko poravnalnih računov udeležencev pri Banki Slovenije (v plačilnem sistemu TARGET2).

Od začetka delovanja sistemov SEPA EKP in SEPA IKP odločitve v zvezi z njunim delovanjem sprejema Odbor SIMP, v katerem so ob Banki Slovenije po ključu višine bilančne vsote neposredno ali posredno zastopani vsi udeleženci.

Migracija plačil iz sistema Žiro kliring v SEPA IKP je potekala postopno, vendar s ciljem čimprejšnjega prehoda v novi sistem, zaključena pa je bila 31. julija 2009, ko je sistem Žiro kliring prenehal delovati. V nadaljevanju migracije na plačilne sheme SEPA je predvidena migracija plačil s trajnimi nalogi, posebno položnico in direktnimi odobritvami iz Zbirnega centra Bankarta v plačilni sistem SEPA IKP. Tako bo SEPA – ob poenotenju plačil znotraj države in čezmejnih plačil – odpravila

tudi razdrobljenost, ki na tako majhnem (slovenskem) trgu obstaja v segmentu procesiranja kreditnih plačil.

Z namenom zagotoviti enotno razumevanje skladnosti plačilnih infrastruktur z zahtevami SEPA pa je Evrosistem v aprilu 2008 pripravil *Referenčni okvir za skladnost infrastruktur z zahtevami SEPA* (angl.: *Terms of reference for the SEPA-compliance of infrastructures*), ki vsebuje kriterije glede procesiranja plačil, povezljivosti z drugimi plačilnimi infrastrukturami, dosegljivosti ter proste izbire za udeležence. Banka Slovenije je dokument prevedla in objavila na svoji spletni strani⁷, Bankart pa se je kot klirinška hiša ocenil po teh kriterijih in je bil v samooceni prepoznan kot skladen z zahtevami *Referenčnega okvira*⁸.

V nadaljevanju projekta SIMP bo Bankart v skladu z zahtevo iz *Uredbe o čezmejnih plačilih* do 1. novembra 2010 zagotovil še dosegljivost za direktne obremenitve SEPA. Zahteva, da so ponudniki plačilnih storitev, ki so dosegljivi v nacionalnih shemah direktnih obremenitev v evrih, od 1. novembra 2010 dosegljivi tudi za čezmejne direktne obremenitve, ki so na voljo potrošnikom, se namreč nanaša tudi na 19 bank in hranilnic v Sloveniji, ki direktne obremenitve izmenjujejo preko Zbirnega centra Bankarta. Tako kot pri kreditnih plačilih SEPA bo Banka Slovenije kot neposredni udeleženec ustreznega vseevropskega plačilnega sistema (STEP2 MPEDD, ki ga upravlja EBA Clearing) v vlogi agentske banke zagotovila (čezmejno) dosegljivost udeležencev Bankartovega sistema znotraj obeh shem direktnih obremenitev SEPA, direktne obremenitve med udeleženci

⁶ Dovoljenje za oblikovanje plačilnega sistema SEPA IKP je Bankart pridobil v imenu udeležencev plačilnega sistema, dovoljenje za opravljanje storitev upravljanja plačilnega sistema SEPA IKP pa sam kot klirinška družba. Obe dovoljenji je Banka Slovenije izdala še na podlagi Zakona o plačilnem prometu, ki ga je 1. novembra 2009 v večini nadomestil ZPlaSS.

⁷ <http://www.bsi.si/placilni-sistemi.asp?MapaId=1176>

⁸ http://www.bankart.si/file/1239/bankart_self-assessment_june2009.pdf

Bankartove infrastrukture pa bodo procesirane ločeno (interno znotraj sistema, ki bo vzpostavljen predvidoma v letu 2011).

Na splošno **ugotavljamo**, da projekt vzpostavitve SIMP po začetni zamudi, ki pa ob dejstvu, da je Banka Slovenije ponudila začasno rešitev za izpolnitev zahteve po dosegljivosti v shemi kreditnih plačil SEPA, ni imela pomembnih

posledic, poteka na ustrezen način. Kot posebej ustrezno **ocenjujemo** vpetost udeležencev v sistemih znotraj SIMP v projektne aktivnosti in procese sprejemanja odločitev, kar s sprotnim potrjevanjem vmesnih odločitev zagotavlja stabilnost projekta, informiranost udeležencev infrastrukture SIMP ter njihovo možnost vplivati na oblikovanje rešitev.

6.3 Priporočila na področju plačilnih sistemov

Z vidika popolne transparentnosti dela na projektu SIMP najprej **priporočamo** protokoliranje odnosa med Bankartom, kot ponudnikom plačilne infrastrukture, in ZBS, na katerega razpisu je bil Bankart izbran za procesiranje plačil SEPA. Na ta način bodo odpravljene vse morebitne nejasnosti glede razdelitve pristojnosti in odgovornosti posameznih organov odločanja znotraj projekta SIMP in delovnih teles ZBS.

Bankartu tudi **priporočamo**, da se kot upravljavec Zbirnega centra aktivneje vključi v pripravo načrtov za migracijo plačilnih instrumentov posebna položnica, trajni nalog, direktna odobritev in direktna obremenitev ter svoja stališča podpre z izračuni ekonomike čimprejšnjega prenehanja delovanja Zbirnega centra. Z odpravo vzporednosti procesiranja v nacionalnih plačilnih shemah in shemah SEPA bo mogoče zmanjšati celotne stroške plačilne infrastrukture ter znotraj plačilnih sistemov pod okriljem SIMP doseči ekonomije obsega in

nižje stroške na transakcijo. V tej povezavi posebej **priporočamo**, da Bankart skupaj s ponudniki plačilnih storitev in drugimi prizadetimi deležniki (uporabniki) v okviru SIMP oblikuje takšno rešitev za procesiranje direktnih odobritev v formatu kreditnih plačil SEPA, ki bo za uporabnike sprejemljiva tako z operativnega kot stroškovnega vidika.

Kot upravljavcu SEPA skladne plačilne infrastrukture, Bankartu **priporočamo** tudi redno izvajanje samoocene po *Referenčnem okviru za skladnost infrastruktur z zahtevami SEPA* in njeno vsakokratno objavo.

Z vidika zagotavljanja povezljivosti z drugimi plačilnimi infrastrukturami pa Bankartu **priporočamo**, da preuči upravičenost morebitnega sodelovanja v Evropskem združenju klirinških hiš (angl.: *European Automated Clearing House Association – EACHA*).

7. KOMUNIKACIJA NA PODROČJU SEPA

7.1 Pomen komunikacije na področju SEPA

SEPA prinaša spremembe v vseh segmentih trga plačil, zato bo njen uspeh (hitra množična uporaba novih plačilnih storitev in produktov s strani uporabnikov, kar bo omogočilo čim krajše obdobje dvojnosti rešitev) odvisen od informiranosti vseh deležnikov in njihove vpetosti v proces nastajanja novih rešitev. Ključna za sprejetje novosti je ustrezna komunikacija s ciljnim skupinami uporabnikov plačilnih storitev. Potekati mora na način, ki bo pripomogel h graditvi pozitivne podobe SEPA in ne bo predstavljal samo informiranja o dejstvih kot posledici odločitev ponudnikov plačilnih storitev, saj vsiljene spremembe pri uporabnikih praviloma povzročijo odpor.

7.2 Stanje in ocena aktivnosti komunikacije na področju SEPA

Določene splošne komunikacijske aktivnosti so vodene na ravni Evropske unije, predvsem s strani EPC (www.europeanpaymentscouncil.org), ki je izdal vrsto informativnih brošur, namenjenih posameznim ciljnim skupinam, v svoje delo pa v obliki forumov vse bolj vključuje tudi nebančne deležnike. Na ravni Evropske unije je bil vzpostavljen tudi portal www.sepa.eu, ki sicer nudi le usmeritev na spletno stran Evropske centralne banke, a so na slednji na voljo številne nadaljnje povezave. Zaradi razlik v obstoječem (pred-SEPA) stanju na področju plačilnih storitev med državami — kar pomeni tudi razlike v obsegu sprememb, ki jih SEPA za deležnike v določenem okolju pomeni — pa je ključna centralizirana in decentralizirana komunikacija na nacionalni ravni.

Za pripravo načrta komunikacijskih aktivnosti ter obveščanje splošne in strokovne javnosti je v

Splošno zavedanje o SEPA namreč ni dovolj. Uporabniki plačilnih storitev morajo od ponudnikov dobiti sebi prilagojene informacije glede ključnih značilnosti in prednosti plačilnih storitev in produktov SEPA. Da bi to dosegli, pa morajo ponudniki plačilnih storitev bistveno povečati svoja prizadevanja na področju komunikacije. Bančni sektor mora tako prevzeti vodilno vlogo na področju komuniciranja ter oblikovati ključna in ciljno usmerjena sporočila ter jih preko ustreznih komunikacijskih kanalov posredovati ciljnim javnostim, ob tem pa prisluhniti odzivu prejemnikov sporočil.

okviru projekta SEPA pri ZBS zadolžena podporna skupina za komunikacije. Skupina je sicer pripravila zloženko "SEPA v Sloveniji", ki je na voljo od začetka leta 2008, vendar pa ni ustrezno (privlačno) oblikovana, niti ni bila kasneje ažurirana. Na splošno (tudi na podlagi drugih ugotovitev glede aktivnosti komunikacije na področju SEPA) **ocenjujemo**, da je skupina pasivna, slabo organizirana in se zaradi težav z vodenjem že dlje časa posveča lastnemu ponovnemu konstituiranju. Šele pri pripravi osnutka terminskega načrta svojih aktivnosti za leto 2009 je bilo delo skupine ustrezneje zastavljeno z vključitvijo predstavnikov drugih (vsebinskih) delovnih skupin, vendar pa podporna skupina za komunikacije tudi v tem primeru ni prevzela potrebne pobude. Načrt dela, ki je bil za tekoče leto pripravljen šele po polovici leta, je predvidel tri sklope aktivnosti, in sicer komunikacijo, vezano na

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

migracijo kreditnih plačil iz shem novih plačilnih instrumentov v shemo kreditnih plačil SEPA ob uvedbi obrazca UPN, komunikacijo iz naslova prilagoditev *ZPlaSS* ter organizacijo posebnega dogodka ob začetku migracije na direktne obremenitve SEPA. **Ugotavljamo**, da je bila zaradi omejitve projekta SEPA pod okriljem ZBS na migracijo kreditnih plačil in uvedbo direktnih obremenitev SEPA zanemarjena komunikacija na področjih kartičnega poslovanja in gotovine, načrt aktivnosti v letu 2009 pa je predvidel organizacijo posebnega dogodka ob uveljavitvi direktnih obremenitev SEPA, ki bo v Sloveniji šele v letu 2010, ter komunikacijske aktivnosti v povezavi z novim zakonom, ki ni neposredno del projekta SEPA.

Prav tako **ocenjujemo**, da bi lahko bile boljše izkoriščene komunikacijske možnosti, ki jih predstavlja svetovni splet. Banka Slovenije je ZBS odstopila spletno domeno www.sepa.si, ki pa je podporna skupina za komunikacije pri svojem delu ne izkorišča. Čeprav spletna stran vsebuje osnovne informacije o SEPA in nekatere povezave do drugih relevantnih spletnih strani, **ocenjujemo**, da ni dovolj izkoriščena, da bi dosegla zastavljeni cilj učinkovitega komunikacijskega orodja. Stran je oblikovana toga, nepregledno in uporabniku (predvsem z vidika posameznih ciljnih javnosti) neprijazno, predvsem pa je nepopolna in nepriljubljena, vsebina na njej pa je pogosto neažurna. Slabo izdelana spletna stran lahko doseže celo nasproten učinek od zelenega, saj daje vtis nepomembnosti vsebin, ki se na njej nahajajo.

Drugo – decentralizirano – raven predstavlja komuniciranje posameznih ponudnikov plačilnih storitev s (potencialnimi) uporabniki preko ustaljenih kanalov, predvsem spletnih strani,

elektronskih obvestil in mesečnih izpiskov o prometu in stanju na računu. Predvsem razpoložljivost informacij na spletnih straneh bank in hranilnic, kjer sta pomembna tako urejen dostop do podrobnejših informacij kot tudi njihova primerna raven, **ocenjujemo** kot večinoma ustrezno. Ob tem pa se ponovno kaže velika pomanjkljivost zaradi odsotnosti osrednje spletne strani, ki bi (preko povezave na spletnih straneh posameznih bank in hranilnic) zagotavljala celovite, enotne in ažurne osnovne informacije o SEPA.

Z namenom vzpostaviti in ohranjati dialog z nebančnimi deležniki je bil vzpostavljen Nacionalni forum SEPA, kot posvetovalno telo, ki naj bi vključevalo vse deležnike projekta SEPA in nadaljevalo delo t.i. SEPA koordinacije, ustanovljene že v letu 2005. V njem so poleg predstavnikov ZBS, bank in hranilnic ter Banke Slovenije še predstavniki Ministrstva za finance, Uprave Republike Slovenije za javna plačila, gospodarske, trgovinske in obrtne zbornice ter potrošniških in zavarovalniških organizacij. **Ocenjujemo**, da ZBS znotraj foruma ni uspelo zagotoviti stalnosti in kontinuitete dialoga, tudi kot vira informacij ponudnikom plačilnih storitev o potrebah in zahtevah uporabnikov. Tako je Nacionalni forum SEPA izgubil format foruma in postal zgolj ime za informativne dogodke ter vključuje posvetovanje le v skladu z odločitvijo in potrebami ponudnikov plačilnih storitev, drugim deležnikom pa ne omogoča proaktivnega sodelovanja. Predvsem na podlagi opozoril Banke Slovenije se je ZBS zato že odločilo Nacionalni forum SEPA – kot način dialoga z vsemi deležniki v projektu SEPA – oživiti, vendar do tega še ni prišlo.

V celoviti oceni aktivnosti komuniciranja v projektu SEPA v Sloveniji **ugotavljamo**, da pomen komunikacije glede na dosežen napredek na projektu ni ustrezno vrednoten. Pomanjkanje komunikacije in posledično nizko stopnjo zavedanja splošne javnosti o SEPA potrjujejo tudi rezultati spremljanja slovenskih tiskanih medijev (t. i. kliping), ki ga Banka Slovenije za vsebine SEPA izvaja že od leta 2007. Do neke mere je sicer

razumljivo, da se bodo komunikacijske aktivnosti intenzivirale v času, ko bodo na voljo konkretne plačilne storitve in produkti SEPA. Vseeno pa **ocenjujemo**, da z dosedanjimi aktivnostmi niso bili postavljeni ustrezni temelji tovrstnemu informiranju, prav tako pa je bila zaradi neustrezne komunikacije zamujena priložnost, da bi bili nove plačilne storitve in novi plačilni produkti razviti ob upoštevanju potreb in zahtev uporabnikov.

7.3 Priporočila glede komunikacije na področju SEPA

Določene komunikacijske aktivnosti morajo biti vodene centralno na ravni bančnega sektorja, saj je le tako mogoče zagotoviti konsistentnost ključnih sporočil. Ob tem pa je potrebno upoštevati, da imajo najboljšo možnost za neposredno komunikacijo z uporabniki plačilnih storitev (svojimi strankami) posamezni ponudniki. Prav tako je v fazi, v kateri je projekt SEPA, potrebno s splošnega informiranja o SEPA preiti na konkretne informacije o spremembah in ponudbi novih plačilnih storitev in produktov.

Zato **priporočamo** čimprejšnje konsolidiranje delovanja podporne skupine za komunikacije, ki naj jo – v skladu z zavezo članic ZBS, da bodo projekt SEPA podprle finančno, kadrovske in moralno – sestavljajo strokovno usposobljeni in angažirani člani. Prav tako **priporočamo**, da sodelovanje med podporno skupino za komunikacije ter drugimi delovnimi in podpornimi skupinami postane stalna praksa. Ob tem pa mora priprava celovitega komunikacijskega načrta (ki bo zajemal tudi vsebine kartičnega poslovanja, sodobnih načinov plačevanja in gotovine) ter oblikovanje sporočil in izvajanje komunikacije na ravni nacionalnega projekta ostati prvenstveno naloga podporne skupine za komunikacije.

Priporočamo, da podporna skupina za komunikacije pripravi koncept prenove spletne strani www.sepa.si, jo prevzame pod svoje okrilje in se je poslužuje kot osnovnega komunikacijskega orodja, namenjenega ažurnemu informiranju in komunikaciji s ciljnim javnostmi. Pri tem se je mogoče zgledovati po številnih tujih spletnih straneh, posebej po spletni strani EPC. **Priporočamo** pa, da se aktivnosti za zagotovitev večje prepoznavnosti te spletne strani (tudi preko povezav nanjo na spletnih straneh posameznih bank in hranilnic) začnejo šele po njeni čimprejšnji temeljiti prenovi.

Prav tako **priporočamo**, da banke in hranilnice na svojih spletnih straneh zagotovijo ustrezen dostop do vsebin SEPA (na naslovni strani) ter ustrezno raven informacij, tj. konkretne informacije glede ponudbe svojih storitev in produktov SEPA posameznim ciljnim skupinam, medtem ko so lahko splošne informacije s ciljem njihove enotnosti povzete z osrednje strani (www.sepa.si) oziroma je do te strani na voljo povezava. Ker številni uporabniki plačilnih storitev (predvsem fizične osebe) z banko ali hranilnico še ne poslujejo elektronsko, **priporočamo** načrtno informiranje

BANKA
SLOVENIJE
EVROSISTEM

strank o SEPA tudi po drugih kanalih (npr. z mesečnimi izpiski o prometu in stanju na računu).

Kot izredno pomembno **priporočamo** tudi, da se čim prej obnovi dialog znotraj Nacionalnega foruma SEPA v prvotni obliki, z opisom poslanstva foruma, pripravo poslovnika ter pozivom vsem v njem zastopanim institucijam k imenovanju stalnih članov (in njihovih namestnikov). Le s stalnostjo članov foruma je mogoče zagotoviti kontinuiteto dialoga z nebančnimi deležniki projekta SEPA, kar bo sektorju ponudnikov plačilnih storitev tudi v

nadaljevanju omogočilo oblikovati in ponuditi storitve in produkte, ki bodo sprejeti. Pri delu Nacionalnega foruma SEPA **priporočamo** tudi čim večjo transparentnost, ki bo omogočala seznanitev z delom foruma tudi deležnikom, ki v njem ne bodo neposredno zastopani, odločitvam ponudnikov plačilnih storitev, sprejetim na podlagi posvetovanj z deležniki, pa bo zagotovila večjo težo. Zaradi raznolikosti vsebin SEPA **priporočamo** tudi razmislek o možnosti oblikovanja tematskih forumov vsaj za nekatere vsebine.

8. ELEKTRONSKO IZDAJANJE IN PREJEMANJE RAČUNOV

8.1 Pomen elektronskega izdajanja in prejemanja računov

Sodobna informacijska tehnologija ponuja priložnosti za razvoj inovativnih storitev, ki pomenijo nadgradnjo osnovnih plačilnih storitev v segmentu kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA, med drugim tudi elektronskega izdajanja in prejemanja računov (angl.: *e-invoicing*; uveljavljen prevod: *e-računi*). Ob tem pa pobude za razvoj in uveljavitev novih načinov poslovanja preko sodobnih bančnih poti tudi povratno spodbujajo uporabo plačilnih shem SEPA in olajšujejo njihovo uspešno uveljavitev.

Izdajanje in plačevanje računov, kot procesa, sta osrednjega pomena za denarni tok in likvidnost vseh subjektov, ki prodajajo in kupujejo blago in storitve, zato imajo lahko tudi majhne izboljšave procesov visoko dodano vrednost in velik vpliv na učinkovitost poslovanja.

Elektronsko izdajanje in prejemanje računov je proces med izdajateljem (dobaviteljem) in prejemnikom računa (kupcem), ki zajema prenos računov in z njimi povezanih dokumentov z uporabo elektronskih medijev ter lahko vključuje tudi reševanje reklamacij. Računi so ustvarjeni v elektronski obliki, zato ni potrebe po tiskanju, kuvertiranju in pošiljanju računov, ki jih mora prejemnik odpreti ter podatke ročno vnesti v svoj računovodski sistem. Namesto tega je mogoče elektronsko informacijo izvoziti in procesirati v zalednih računovodskih aplikacijah ter elektronske račune enostavno poiskati v elektronskih arhivih, plačnikom računov pa storitev elektronskega prejemanja računov zagotavlja tudi večje udobje in

jim omogoča pravočasno in pravilno izvrševanje plačil.

Odprava papirja v verigi procesa izdajanja in plačevanja računov tako za podjetja pomeni priložnost za racionalizacijo in poenostavitev teh procesov, za boljše obvladovanje stroškov ter za vzpostavitev kakovostnejše zaledne podpore poslovanju. Evropska komisija⁹ je možne prihranke, povezane z uvedbo elektronskega izdajanja in prejemanja računov med podjetji, ocenila v razponu od 50 do 100 milijard evrov letno.

Uporaba obstoječih elektronskih bančnih poti pri elektronskem izdajanju in prejemanju računov ima dodatne prednosti tako za pošiljatelja, ki lahko zaradi razširjenosti uporabe elektronskega bančništva skozi te kanale doseže veliko število dolžnikov, kot za prejemnika elektronskih računov, saj je zaradi povezave elektronskih računov z elektronsko banko postopek plačila računov enostaven in ne zahteva posebnega usposabljanja. Ko plačnik v svoji elektronski banki sprejme račun, ki ga je za opravljeno storitev ali prodano blago izdal dobavitelj, se samodejno oblikuje plačilni nalog, ki vsebuje zahtevane podatke o plačniku in prejemniku plačila.

⁹ Commission Staff Working Document: Annex to the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market. Impact Assessment. 1. december 2005.

8.2 Stanje in ocena aktivnosti na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov

Trend uvajanja rešitev elektronskega izdajanja in prejemanja računov je v porastu. Ker pa nacionalne rešitve, ki so uveljavljene v posameznih evropskih državah, med seboj niso kompatibilne, je trg razdrobljen, to pa preprečuje množično čezmejno elektronsko izdajanje in prejemanje računov.

Od začetka leta 2008 pod okriljem Evropske komisije deluje strokovna skupina za elektronsko izdajanje in prejemanje računov (angl.: *Expert Group on e-Invoicing*), z mandatom pripraviti vseevropski okvir, ki bo omogočil množično čezmejno elektronsko izdajanje in prejemanje računov, tako v javnem kot v zasebnem sektorju (*Okvir za e-račune*). Strokovna skupina za elektronsko izdajanje in prejemanje računov je na podlagi identificiranih ovir opredelila poslovne zahteve, potrebne za odpravo ovir, zlasti pri malih in srednje velikih podjetjih. Ne samo, da ta segment podjetij predstavlja največji delež vseh podjetij v državah članicah Evropske unije, temveč tudi ustvari pomemben delež bruto domačega proizvoda in zato velja za generatorja gospodarske rasti. S tega vidika ta podjetja zahtevajo posebno pozornost pri vključevanju v elektronsko poslovanje, ki vodi k večji globalizaciji, odpiranju novih trgov in povezovanju obstoječih.

Okvir za e-račun, ki je zasnovan kot niz priporočil in predlogov, je v javni obravnavi do februarja 2010 in bo dokončno potrjen predvidoma spomladi 2010. Uporabnikom rešitev elektronskega izdajanja in prejemanja računov bo zagotovil pravno gotovost in omogočil postopno standardizacijo ter na ta način odstranil ali vsaj zmanjšal ovire, ki preprečujejo množično čezmejno elektronsko izdajanje in prejemanje računov ter doseganje ekonomij obsega. Po mnenju Evrosistema pa bosta

zaradi tesne povezave med procesi izdajanja računov in procesi plačevanja obstoj *Okvira za e-račun* in razpoložljivost standardov za elektronsko izdajanje in prejemanje računov spodbudila tudi uveljavitev plačilnih shem SEPA na strani uporabnikov plačilnih storitev.

Zaradi nekompatibilnosti različnih nacionalnih rešitev ter visokih stroškov povezovanja se elektronsko izdajanje in prejemanje računov med malimi in srednje velikimi podjetji v Sloveniji do danes še ni množično uveljavilo. Ob tem pa večja podjetja že uvajajo elektronski način poslovanja s poslovnimi partnerji ter uporabljajo rešitve, ki omogočajo izdajanje in prejemanje računov v elektronski obliki. Prvi poskus poenotenja in množičnega uvajanja storitve elektronskega izdajanja in prejemanja računov, ki vključuje tudi segment fizičnih oseb kot plačnikov, poteka v okviru projekta, katerega nosilec je veliko telekomunikacijsko podjetje, eden največjih izdajateljev računov. Ta naročnikom telekomunikacijskih storitev od sredine leta 2009 ponuja možnost elektronskega prejemanja računov neposredno v elektronsko banko, vendar pa to storitev trenutno nudi še zelo omejeno število ponudnikov plačilnih storitev.

Ponudniki plačilnih storitev imajo zaradi že vzpostavljene infrastrukture elektronskega bančništva vsekakor ključno vlogo pri vzpostavitvi nacionalne rešitve za elektronsko izdajanje in prejemanje računov, ki bo omogočila množično uveljavitev elektronskega izdajanja in prejemanja računov kot komplementarne bančne storitve in s tem spodbudila združevanje razdrobljenega trga. S tem namenom je bila v okviru projekta *e-račun* pri ZBS oblikovana delovna skupina za e-račun. Njen

cilj je predvsem segmentu malih in srednje velikih podjetij, ki si ne morejo privoščiti velikih investicij v nove tehnologije in komunikacije v številnih različnih standardih, ponuditi enostaven in učinkovit način za dematerializacijo računov in omogočiti dematerializacijo ostalih dokumentov na vseh stopnjah dobavne verige. Z enostavnim vmesnikom, s katerim se bodo lahko tako mala in srednje velika kot tudi največja podjetja povezala z vsemi izdajatelji in prejemniki elektronskih računov, bo mogoča optimizacija procesov izdajanja in plačevanja računov.

Delovna skupina za e-račun je v *Poslovnem modelu bank za uvedbo e-računa v Sloveniji – Projekt e-račun, Tehnični specifikaciji in standardih e-računov, Dogovoru o načinu izmenjave e-računa preko sistema e-račun ter Splošnih pogojih za izmenjavo e-računov* opredelila minimalne funkcionalnosti sistema za elektronsko izdajanje in prejemanje računov na medbančni ravni, in sicer z vidika standardov, varnosti in pravil. Izdajanje in prejemanje elektronskih računov bosta potekala preko Bankarta, ki bo kot centralni posrednik – procesor v sistemu e-račun usmerjal dokumente od prejemnikovega plačnikovega ponudniku plačilnih storitev ter nudil tudi druge storitve, povezane z elektronskim izdajanjem in prejemanjem računov (npr. elektronsko arhiviranje dokumentov). Predvidoma bo nacionalna rešitev, ki bo podprla

množično elektronsko izdajanje in prejemanje računov, na voljo konec leta 2010.

Ocenjujemo, da je pristop k vzpostavitvi nacionalne rešitve za elektronsko izdajanje in prejemanje računov ustrezen in bo pripomogel k racionalizaciji poslovnih procesov, ki jo omogoča elektronski način poslovanja, ob tem pa bo zaradi enotne nacionalne rešitve in njenega centraliziranega upravljanja mogoča tudi kasnejša enostavnejša prilagoditev *Okviru za e-račun*.

Posebej kot pragmatično in racionalno **ocenjujemo** odločitev ponudnikov plačilnih storitev glede povezave elektronskega izdajanja in prejemanja računov z elektronskim bančništvom. Potrebne investicije uporabnikov v podporo množičnemu elektronskemu izdajanju in prejemanju računov, ki je vezano na elektronsko bančništvo, so v primerjavi z vzpostavitvijo popolnoma novih kanalov za ta namen bistveno manjše. Varna in zanesljiva bančna infrastruktura, ki omogoča nadgradnjo s funkcionalnostjo izdajanja in prejemanja računov, je vzpostavljena in dovolj razširjena. Za ponudnike plačilnih storitev, ki bodo pri elektronskem izdajanju in prejemanju računov nastopali kot posredniki, pa ta storitev lahko predstavlja nove tržne priložnosti in nov vir neobrestnih prihodkov.

8.3 Priporočila na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov

Ponudnike plačilnih storitev spodbujamo k nadaljevanju aktivnosti, ki bodo omogočile množično uvajanje elektronskega izdajanja in prejemanja računov najprej na nacionalni ravni, nato pa tudi čezmejno. Zlasti zaradi doseganja mrežnih učinkov, kot tipične značilnosti storitve elektronskega izdajanja in prejemanja računov, pa

vsem ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo**, da k nacionalni rešitvi pristopijo takoj, ko bo na voljo.

Nadalje z vidika doseganja ekonomij obsega ponudnikom plačilnih storitev **priporočamo** aktivno trženje elektronskega izdajanja in

BANKA
SLOVENIJE
EVROSISTEM

prejemanja računov ter spodbujanje predvsem obstoječih uporabnikov elektronskega bančništva k uporabi nove storitve. Ob tem ponudnikom plačilnih storitev tudi **priporočamo**, da stranke še naprej aktivno spodbujajo k uporabi elektronskega bančništva, tudi z dodatnimi komunikacijskimi aktivnostmi glede prednosti elektronskega izdajanja in prejemanja računov, ki jih tako na strani izdajateljev kot tudi na strani prejemnikov omogoča povezava z elektronskim bančništvom.

Uporabnikom plačilnih storitev, predvsem podjetjem in javnim oblastem, pa **priporočamo**, da v sodelovanju s ponudniki plačilnih storitev ustrezno umestijo elektronsko izdajanje in prejemanje računov in drugih dematerializiranih dokumentov (npr. elektronske naročilnice in elektronske dobavnice), ki nastopajo v poslovnih procesih znotraj celotne dobavne verige, v svoje poslovne procese. Koristi uvedbe elektronskega izdajanja in prejemanja računov bodo največje ob sočasni dematerializaciji tudi ostalih dokumentov na vseh stopnjah dobavne verige.

9. SEPA IN JAVNE OBLASTI

9.1 Vloga javnih oblasti pri uresničevanju ciljev SEPA

Aktivna udeležba javnih oblasti v procesih oblikovanja enotnega območja plačil ni samo zapisana v temeljnih izhodiščih SEPA, temveč je za uspešno realizacijo projekta nepogrešljiva. Pomeni več kot samo zagotovitev pravnih okvirov ter skladnosti procesov, pravil in standardov javnih oblasti z zahtevami SEPA. Ključen je pomen, ki ga tako Evrosistem in Evropska komisija kot Evropski svet za plačila pripisujejo javnim oblastem kot zgodnjim uporabnikom rešitev SEPA, ki naj bi dali zgled in spodbudo državljanom in podjetjem za prehod na uporabo plačilnih instrumentov SEPA. Kot množičen uporabnik plačilnih storitev, povezanih z izplačili pokojnin, socialnih in drugih transferjev ter vplačili različnih davkov in

prispevkov, lahko javni sektor postane gonilna sila migracije, skupaj z drugimi pomembnimi deležniki, kot so telekomunikacijska podjetja in zavarovalniške družbe, pa ustvari kritično maso plačil, ki bo zagotovila nepovratnost procesa migracije.

SEPA predstavlja tudi platformo za nadaljnji razvoj e-uprave, vključno z elektronskim izdajanjem in prejemanjem računov, e-javnimi naročili, e-plačili, m-plačili, e-podpisi in e-storitvami na področju obdavčitve, carin in socialne varnosti, s tem pa priložnost za izboljšanje kakovosti storitev javne uprave za državljanke in podjetja.

9.2 Stanje in ocena aktivnosti javnih oblasti na področju SEPA

Ključna institucija javnega sektorja na področju plačil v Sloveniji je Uprava Republike Slovenije za javna plačila (UJP), organ v sestavi Ministrstva za finance. UJP v okviru izvajanja in evidentiranja javnofinančnih tokov znotraj enotnega zakladniškega sistema vodi podračune enotnega zakladniškega računa države oziroma občin ter sprejema plačilna navodila proračunskih uporabnikov, na podlagi katerih svojemu ponudniku plačilnih storitev – Banki Slovenije – izdaja naloge za plačilo v breme teh računov.

UJP je v projektu SEPA aktivno udeležena že od sredine leta 2007. Predstavniki UJP v vlogi opazovalcev sodelujejo v delovnih in podpornih skupinah projekta SEPA pod okriljem ZBS, so udeleženci Nacionalnega foruma SEPA, pri aktivnostih migracije na kreditna plačila SEPA pa

sodelujejo tudi z Banko Slovenije. Glede na intenzivno sodelovanje UJP v delovnih telesih projekta SEPA ter izražen interes za sodelovanje pri izmenjavi stališč med deležniki v okviru Nacionalnega foruma SEPA, ko bo ta v skladu z načrti bančnega sektorja ponovno zaživel, **ocenjujemo**, da je UJP na ustrezen način in v zadostni meri vpeta v projekt SEPA na nacionalni ravni.

V skladu z dogovorom z Banko Slovenije UJP od 28. januarja 2008 vsa čezmejna kreditna plačila malih vrednosti posreduje v plačilni sistem STEP2 SCT (tj. v formatu kreditnih plačil SEPA). Od 4. marca 2009 pa so v formatu kreditnih plačil SEPA (v plačilnem sistemu SEPA IKP) procesirana tudi plačila proračunskih uporabnikov v državi, ki

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

so bila pred tem izvršena preko sistema Žiro kliring.

Da bi olajšali migracijo proračunskih uporabnikov na kreditna plačila SEPA, je UJP nadgradila spletno aplikacijo za opravljanje plačilnih storitev ter konec avgusta 2009 proračunskim uporabnikom ponudila možnost uporabe elektronskega naloga SEPA (t. i. Evropski nalog, ki podpira format kreditnih plačil SEPA), tako za plačila v državi kot za čezmejna. Ne glede na možnost uporabe Evropskega naloga, pa proračunski uporabniki lahko plačilna navodila UJP predložijo tudi v obstoječem (starem) formatu. Tudi v tem primeru pa UJP Banki Slovenije plačilne naloge posreduje v dogovorjenem standardu, ki vsebuje vse potrebne podatke, na osnovi katerih Banka Slovenije oblikuje naloge za kreditna plačila SEPA in jih usmeri v tem plačilom namenjen plačilni sistem. Zato **ugotavljamo**, da javne oblasti v Sloveniji svojo namero, da bodo postale zgodnji uporabniki rešitev SEPA, na področju kreditnih plačil uspešno uresničujejo. Tako je bila Slovenija v poročilu Evropske komisije¹⁰ tudi posebej izpostavljena kot država z drugo najvišjo stopnjo migracije v segmentu kreditnih plačil javnega sektorja v Evropski uniji, saj je ta marca 2009 znašala 60,0 %.

Na področju preostalih kreditnih plačil proračunskih uporabnikov, posebej množičnih plačil (pokojnin, socialnih in drugih transferjev), ki so danes izvedena z uporabo instrumenta direktne odobritve, pa ostaja vprašanje njihove migracije še nerešeno. Plačilni sistem, namenjen procesiranju kreditnih plačil SEPA v državi (SEPA IKP), ne podpira osnovne značilnosti procesiranja direktnih odobritev, tj. ločitve denarnega toka od

informativskega, kjer plačnik zagotovi kritje svojemu ponudniku plačilnih storitev, ta pa to kritje prenese vsakemu ponudniku plačilnih storitev prejemnikov plačil v enem znesku za vsa plačila, kar bistveno zmanjšuje število prenosov denarnih sredstev. Ob tem je tudi višina nadomestila upravljavcu plačilnega sistema za procesiranje direktnih odobritev preko Zbirnega centra Bankarta zaradi nižje kompleksnosti procesov (ki ne vključujejo netiranja plačil, poravnave znotraj plačilnega sistema in obvladovanja z netiranjem povezanih finančnih tveganj), bistveno nižja od nadomestila v plačilnem sistemu SEPA IKP. V interesu vseh deležnikov, ne samo UJP, temveč tudi Bankarta in ponudnikov plačilnih storitev prejemnikov zadevnih plačil, mora tako biti poiskati ustrezno rešitev, ki bo omogočila migracijo tudi v tem, številčno in vsebinsko zelo pomembnem segmentu kreditnih plačil.

Direktne obremenitve SEPA bo UJP skladno s svojimi načrti proračunskim uporabnikom ponudila predvidoma novembra 2010.

Banka Slovenije pa ni samo ponudnik plačilnih storitev države in občin, temveč je kot nacionalna centralna banka pomembna tudi kot del javnih oblasti, ki morajo s svojim ravnanjem dati zgled za migracijo na plačilne instrumente SEPA. Kot udeleženec v plačilnih sistemih je s pristopom k shemi kreditnih plačil SEPA ter z vključitvijo v vseevropski sistem STEP2 SCT 28. januarja 2008 zagotovila operativne zmogljivosti za pošiljanje in sprejemanje čezmejnih kreditnih plačil SEPA. Po vzpostavitvi plačilnega sistema SEPA IKP pa lahko vsa kreditna plačila malih vrednosti, ki jih izvaja za svoj račun, pošilja in sprejema v formatu SEPA. Zato **ugotavljamo**, da se je tudi Banka Slovenije sama ustrezno prilagodila spremembam, ki jih za

¹⁰ Commission's 2nd Survey on Public Administrations' Preparedness and Migration to SEPA. 22. julij 2009.

vse ponudnike plačilnih storitev pomeni SEPA, in z zagotavljanjem dosegljivosti na področju kreditnih plačil SEPA izpolnjuje ključno zahtevo sheme

kreditnih plačil SEPA, kot del javnih oblasti pa s svojim ravnanjem daje zgled drugim deležnikom.

9.3 Priporočila glede vloge javnih oblasti na področju SEPA

S ciljem zagotoviti nemoteno migracijo še preostalih kreditnih plačil države in občin, posebej množičnih plačil, **priporočamo** UJP, da še naprej aktivno sodeluje z drugimi deležniki pri oblikovanju nacionalne rešitve za procesiranje teh plačil, ki – v primerjavi z današnjim načinom poslovanja z direktno odobritvijo – v pogojih SEPA nikakor ne sme pomeniti poslabšanja ravni storitve kot vsote kvalitete storitve, hitrosti oziroma pravočasnosti izvršitve plačil in cene.

Čeprav centralizirano komunikacijo znotraj nacionalnega projekta SEPA (tudi v odnosu do večjih proračunskih uporabnikov oziroma institucij javnega sektorja) vodi in usmerja ZBS, UJP **priporočamo**, da tudi sama nadaljuje z dejavnostjo informiranja proračunskih uporabnikov ter jih še naprej obvešča o novostih in spremembah v plačilnem prometu.

Po uveljavitvi direktnih obremenitev SEPA pa UJP **priporočamo**, da tudi v tem segmentu plačilnih storitev kot zgodnji uporabnik da zgled in spodbudo

ostalim uporabnikom plačilnih storitev za prehod na uporabo nove plačilne sheme. Predvsem nekateri proračunski uporabniki, ki nudijo različne storitve velikemu številu uporabnikov (posledično dolžnikom), lahko pomagajo ustvariti kritično maso plačil iz naslova direktnih obremenitev SEPA, ki je potrebna za čim zgodnejši zaključek migracije.

Vloge javnih oblasti kot zgodnjih uporabnikov plačilnih instrumentov SEPA, ki je pomembna za ustvarjanje kritične mase plačil tako v segmentu kreditnih plačil SEPA kot v segmentu direktnih odobritev SEPA, ne gre spregledati niti na področju elektronskega izdajanja in prejemanja računov. Kot množični izdajatelji računov lahko (nekateri) proračunski uporabniki pomembno prispevajo tudi k uveljavitvi elektronskega izdajanja in prejemanja računov, ob tem pa sami ustvarijo velike prihranke pri svojem poslovanju. Zato UJP **priporočamo**, da proračunske uporabnike spodbuja tudi k uporabi storitev elektronskega izdajanja in prejemanja računov, kar bo zagotovilo zgled in spodbudo ostalim deležnikom.

10. ZAKLJUČEK

Na splošno **ocenjujemo**, da projekt SEPA v Sloveniji poteka večinoma ustrezno, določena vprašanja pa je potrebno v dialogu med vsemi deležniki še rešiti.

Banka Slovenije bo projektu SEPA še naprej namenjala posebno pozornost. Posebej bo na podlagi priporočil, oblikovanih v tem poročilu, v ciljni komunikaciji z naslovniki teh priporočil poskušala s svetovanjem, usmerjanjem in usklajevanjem aktivnosti v svoji vlogi katalizatorja oziroma pospeševalca sprememb prispevati k izboljšanju stanja na področjih, kjer je to potrebno. Kot del Evrosistema bo aktivnostim sektorja ponudnikov plačilnih storitev še naprej sledila ter jih spremljala tudi preko instrumentov, ki so bili oblikovani v okviru Evrosistema (tj. indikatorjev in kriterijev skladnosti).

Banka Slovenije tudi načrtuje vsaj do zaključka migracije na plačilne storitve in produkte SEPA letno izdajati poročila o napredku na projektu

SEPA, ki pa bodo v prihodnje zajemala le spremembe, ob tem pa bo *Prvo poročilo o napredku* predstavljalo izhodiščni dokument za nove ocene.

Ocenjujemo, da bodo aktivnosti na projektu SEPA intenzivne še vsaj do konca leta 2012, ko bo predvidoma že zaključena migracija v segmentu kreditnih plačil, v shemi direktnih obremenitev SEPA pa bo dosežena kritična masa plačil, ki bo zagotovila nepovratnost procesa migracije in možnost izkoristiti vse pričakovane prednosti harmonizacije. Zato od ponudnikov plačilnih storitev, ki projekt SEPA v Sloveniji vodijo, tudi pričakujemo, da bodo v tem času projektu namenjali potrebne finančne in kadrovske vire ter ustrezno moralno podporo.